

Letnik IXX.

Celovec, petek, 10. januar 1964

Štev. 2 (1128)

Treba je uveljaviti miroljubno reševanje sporov

Ob novem letu so mnogi državniki naslovili na svoje narode in tudi na druge države posebne poslanice, v katerih so zavzeli stališče do posameznih problemov notranje in mednarodne politike ter poudarili potrebo zlasti po miroljubnem reševanju spornih vprašanj. V teh poslanicah — tako na Vzhodu kakor tudi na Zahodu — je prišlo do izraza prepričanje, da je razvoj v svetu, dosežen v zadnjem času, ustvaril ugodne pogoje, v katerih bi bilo ob dobri volji na obeh straneh vsekakor mogoče obravnavati in vsaj delno rešiti mnoge probleme, ki še obremenjujejo medsebojne odnose in s tem stalno ogrožajo mir v svetu.

Posebno konkretno je o takih možnostih govoril predsednik sovjetske vlade Hruščov, ki je vsem šefom držav in vlad poslal ob novem letu obširno poslanico, katere je v mednarodni javnosti sprožila splošno zanimanje.

Ko Hruščov poudarja, da sedanji čas omogoča dejansko izključitev uporabe sile pri reševanju teritorialnih sporov, našteva naslednja načela, ki naj bi jih vseboval od njega predlagani mednarodni sporazum, s katerim bi se vse države sveta odrekle uporabi sile pri reševanju ozemeljskih ali obmejnih sporov:

- slovesno obljubo podpisnic sporazuma, da se ne bodo zatekale k sili, da bi spremenile svoje sedanje meje;

- soglasje, da na ozemlje katerekoli države, niti za krajši čas ne sme priti do invazije, napada, vojaške okupacije ali kakršnihkoli drugih nasilnih ukrepov, ki bi jih druge države podvzele iz raznih političnih,

precej lažje reševati tudi druga bistvena mednarodna vprašanja, predvsem pa vprašanja razorožitve.

Po besedah Hruščova je prišla sovjetska vlada do zaključka, da bi bilo treba vzporedno z delovanjem na reševanju vprašanja splošne razorožitve podvojiti napore za odstranitev sedanjih trenj v odnosih med državami, ker so ozemeljski spori, obmejni spori ter medsebojne ali enostranske zahteve ene države do ozemlja neke druge države vprašanja, ki najpogosteje povzročajo trenja med državami v raznih delih sveta. Posebej je Hruščov v tej zvezi opozoril na položaj v srednji Evropi, kjer bi bil oborožen spopad izredno nevaren za celo

ril, da je glavna linija politike socialističnih držav usmerjena h krepitvi miru in preprečevanju vojne. „Naše oborožene sile ne bomo nikoli uporabili za reševanje kakršnihkoli ozemeljskih zahtev v našo korist,“ je dejal predsednik Hruščov v tej zvezi in ob koncu svoje poslanice naglasil, da bi sklenitev mednarodnega sporazuma o odpravi uporabe sile pri reševanju ozemeljskih sporov, ki ga sedaj predlaga sovjetska vlada, pomenila „svež veter, ki bi odpihnil iz mednarodnega življenja precej teža, kar se je v njem umelno zagostilo in kar otežkoča zmanjšanje mednarodne napetosti in udržitve miru“. Kajti sklenitev sporazuma bi po izjavi Hruščova tudi znatno izboljšala mednarodno ozračje in nudila dobro osnovo za krepitev zaupanja med državami.

Največja nevarnost za mir

Je tekmovanje v atomski oborožitvi

Generalni sekretar OZN U Tant je izrazil upanje, da se bo mednarodna napetost še naprej zmanjševala in v tej zvezi zlasti poudaril spravljive izjave sovjetskih in zahodnih državnikov. Kot največjo nevarnost za mir je U Tant označil tekmovanje v atomskem oboroževanju, ki ga je treba zaustaviti, če človeštvo noče svojega konca.

U Tant je govoril tudi o politiki miroljubne koeksistence in dejal, če bodo vsi ljudje in vsi narodi, veliki in majhni, delali v duhu strpnosti, potem res lahko dosežejo, da se svet ne bo razcepil. Kot konkreten pozitivni ukrep je generalni sekretar OZN omenil znižanje stroškov za oborožitev v Sovjetski zvezi in Ameriki in naglasil, da sta ta ukrep narekovala večje medsebojno razumevanje in iskrena odgovornost za zagotovitev miru v svetu.

Med glavnimi nalogami, ki bodo v bodoče potrebne v okviru prizadevanj za zagotovitev miru v svetu, je U Tant poudaril, da morajo razvite države zagotoviti gospodarski razvoj in izboljšati življenjsko raven ljudi tako, da bi se zmanjšal prepad med bogatimi in revnimi deželami sveta.

Amerika pred nevarno alternativo

Priprave za predsedniške volitve so se že začele

Letos jeseni bodo v Ameriki volitve novega predsednika, za katerega mesto se trenutno poteguje cela vrsta politikov iz obeh vodilnih strank. Dokončnega kandidata bo vsaka stranka izbrala šele na posebnem kongresu, vendar sta že zdaj v ospredju zanimanja dve osebnosti: pri Demokratični stranki sedanji predsednik Johnson, pri republikančih pa senator Goldwater. Ravno ob imenovanju teh dveh osebosti pa se za ameriške volivce postavlja nevarna alternativa.

Predsednik Johnson je načela svoje politike obrazložil že te dni, ko je na ameriško ljudstvo naslovil svojo prvo veliko poslanico. V tem proglasu se v glavnem opira na načela, ki jih je pred njim zastopal že predsednik Kennedy. Glede zunanje politike zastopa Johnson mnenje, da je treba nadaljevati s prizadevanji za zmanjšanje mednarodne napetosti ter stremeti za nadaljnjim izboljšanjem odnosov med Vzhodom in Zahodom. Naš dokončni cilj je svet brez vojne — je poudaril Johnson — svet, ki dopušča raznolikost, svet, v katerem se ljudje in ideje lahko svobodno gibajo čez vse meje in razmejitve. Zato mora biti Amerika dovolj močna, da v vojni zmaga, in dovolj pametna, da vojno prepreči. V zvezi s notranjimi problemi pa je Johnson kot glavno nalogo poudaril obsežno socialno reformo, pri kateri morajo biti vse možnosti odprte pripadnikom vseh ras. Odstranitev zadnjih rasnih predsodkov po njegovem mnenju ni gospodarska, socialna, politična ali mednarodna zahteva, marveč moralni problem.

Bistveno drugačna po se načela, ki jih za primer zmage na predsedniških volitvah napoveduje Goldwater, kateri je že v svojem prvem govoru izjavil, da bi bil predsednik »trdne roke« v odnosih do Sovjetske zveze. Za prvo nalogo kot predsednik napoveduje Goldwater razveljavljanje moskovskega sporazuma o prepovedi jedrskih poskusov in predvideva celo »grožnjo umika diplomatskega priznanja Sovjetske zveze« kot sredstvo pri kakršnihkoli pogajanjih z Moskvo.

Ameriški volivci bodo torej pri letošnjih volitvah postavljeni pred težko in nevarno

Umrli je bivši kancler Raab

Zadnjo sredo zvečer je v starosti 72 let umrl bivši zvezni kancler ing. Julius Raab, ki je v povojnih letih veljal za enega izmed vodilnih avstrijskih politikov. V letih 1953 do 1961 je bil zvezni kancler, zadnji dve leti pa je predsedoval zvezni gospodarski zbornici.

Z bivšim kanclerjem Raabom je Avstrija izgubila velikega državnika, ki je več desetletij deloval v službi domovine. Njegove zasluge so nesporne in jih brez pridržka priznavajo tudi njegovi politični nasprotniki. Predvsem pa je ing. Raab veljal kot mož sporazumevanja in sodelovanja ter ni naključje, da so se težave v vladni koaliciji nevarno zaostriale šele po njegovem odhodu. Prav tako pa je tudi značilno, da nosi njegov podpis sporazum obeh socialnih partnerjev, s katerim so bili položeni temelji za bolj pravično reševanje gospodarskih in socialnih vprašanj. Ne nazadnje pa je bivši kancler dokazal svoje državniške sposobnosti v letih, ko se je Avstrija borila za državno pogodbo in je za časa njegovega vladanja dosegla svobodo in neodvisnost.

Ob smrti bivšega kanclerja Raaba je zvezni prezident dr. Schärff med drugim izjavil, da z ing. Raabom ni utrpela veliko izgubo le njegova stranka marveč tudi Avstrija.

Papež Pavel VI.

se je vrnil z obiska v Sveti deželi

V ponedeljek se je papež Pavel VI. vrnil s svojega potovanja po svetopisemskih krajih v Izraelu in Jordaniji, kjer je obiskal Jeruzalem, Betlehem, Nazaret in razne druge kraje, znane iz zgodovine krščanstva. Njegovo potovanje je vsa svetovna javnost spremljala z velikim zanimanjem, saj je bilo to prvič po časih apostola Petra, da je poglavar katoliške Cerkve obiskal Sveto deželo.

Med svojim bivanjem v Izraelu in Jordaniji se je papež sestal tudi s poglavarjem obeh držav, prav tako pa je imel razgovor s carigrajskim patriarhom Atenagoro, kar je bilo po več kot 500 letih prvi sestanek med poglavarjem rimske in pravoslavne cerkve. Zato splošno smatrajo, da je bilo potovanje papeža Pavla VI. zgodovinskega pomena, ker je na eni strani odprlo vrata k postopnemu zbližanju krščanskih in drugih verstev, na drugi strani pa pomeni prispevek k miru in zbližanju med narodi.

Pred povratkom v Vatikan je papež Pavel VI. poslal 224 šefom vlad in voditeljem mednarodnih organizacij posebno poslanico, v kateri je izrazil upanje, da bo ohranjen mir na svetu.

odločitev: na eni strani program Demokratične stranke in njenega kandidata Johnsona, ki se zavzema za politiko notranje in mednarodne pomiritve; na drugi strani pa republikanci z morebitnim kandidatom Goldwaterjem, ki se predstavlja s skrajno reakcionarnim programom, katerega ostrina je presenetila celo desničarske kroge in je tudi v mednarodni javnosti povzročila zaskrbljenost. To je tudi razumljivo, saj je od osebnosti, v katere roki je združena vsa ogromna sila Amerike, v veliki meri odvisen položaj in razvoj v svetu, kjer je v današnjih razmerah korak od miru do vojne lahko zelo majhen, kljub temu pa usoden za vse človeštvo.

Kakor že povedano, dokončna odločitev o kandidatih še ni padla. Že danes pa je precej gotovo, da se bo med obema strankama bil trd boj, kajti demokrati bodo skušali obdržati oblast v svojih rokah, republikanci pa bodo napeli vse sile, da si po skoraj 30 letih (če izvezememo dobo predsednika Eisenhowerja) spet utrejo pot v Belo hišo.

Vabilo na tradicionalni SLOVENSKI PLES

ki bo v soboto, dne 18. januarja, s pričetkom ob 20. uri v veliki dvorani in stranskih prostorih Delavske zbornice v Celovcu.

Sodelovali bodo Avsenikov kvintet in Ansambel narodnih plesov in pesmi z Jesenic

Vstopnice (omejena število, da bo imel vsak svoj sedež!) dobite po 25 šilingov pri krajevnih Slovenskih prosvetnih društvih in v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

Slovenska prosvetna zveza

gospodarskih, strateških, obmejnih ali drugih vzrokov;

- izjavo, da za kršenje teritorialne nedotakljivosti neke države ne more biti izgovor niti razlika v družbenem ali državnem sistemu, niti zavrnitev priznanja ali prenehanje diplomatskih odnosov, niti kakršnihkoli drugi razlogi;

- zavezo, da je treba reševati vse ozemeljske spore z izključno miroljubnimi sredstvi, kot so to pogajanja, posredovanja, razni načini pomirjevanja in druga miroljubna sredstva, ki bi jih v skladu z Ustanovno listino OZN izbrale stranke v sporu.

Posebej je v poslanici predsednika Hruščova rečeno, da je sovjetska vlada trdno prepričana, da bi s tem, ko bi države prevzele obveznosti o reševanju ozemeljskih sporov na miren način, odprli pot k urejanju mednarodnih odnosov sploh. Kajti — je poudaril Hruščov — v položaju, ki bi nastal po sklenitvi takega sporazuma, bi bilo

človeštvo. Zato morajo revanšistični krogi nekaterih držav, ki so bile agresorji v drugi svetovni vojni, odločno prenehati s teritorialnimi zahtevami, ker te neposredno nasprotujejo interesom miru in lahko pripeljejo do nove svetovne vojne.

V svoji poslanici je Hruščov tudi pouda-

V Berlinu začetek „politične odjuge“

Med nedavnimi prazniki je prišlo v Berlinu do dogodka, katerega pomena trenutno niti ni mogoče povsem oceniti, precej gotovo pa je, da bo lahko imel dalekosežne posledice za nadaljnji razvoj nemškega vprašanja. Na podlagi sporazuma, ki je bil sklenjen med vlado Vzhodne Nemčije in mestnim senatom zahodnega Berlina, so vzhodnonemške oblasti izstavile 1.300.000 dovolilnic, s katerimi so prebivalci zahodnega Berlina lahko obiskali svojce v vzhodnem delu mesta.

Navidezno le majhen in morda celo samoposebi razumljiv dogodek, toda za razmere, ki vladajo v Nemčiji odnosi za trenutne odnose med obema nemškima državama je tudi ta malenkost velikega pomena. Po več letih so se namreč prvič spet odprla vrata v berlinski zidu — ne le za posameznike, marveč za 1.300.000 ljudi. In to je le človeška plat, poleg katere je treba nujno omeniti še politični pomen takega razvoja, kajti meja med obema deloma Berlina se je odprla na podlagi sporazuma, ki je viden odraz neke vrste „politične odjuge“.

Seveda bi bilo ob vsem optimizmu še preuranjeno mnenje, da je to že začetek bistvenega izboljšanja odnosov med Vzhodno in Zahodno Nemčijo. Toda začetek je le bil narejen in je njegov največji pomen v tem, da je pokazal in dokazal realne možnosti za stvarno presojo nemškega vprašanja, s tem pa tudi pogoje za reševanje drugih problemov. Potrebna je le dobra volja in iskrena pripravljenost na obeh straneh, potem uspeh ne bo izostal.

Važna določila in termini za občinske volitve

Že v zadnji številki našega lista smo na kratko opozorili na najvažnejše termine v zvezi z občinskimi volitvami na Koroškem, ki bodo 1. marca. O važnosti teh volitev ni treba posebej govoriti, vsi poznamo vlogo, ki jo igra občina kot osnovna upravna enota. Pač pa je potrebno, da si nekoliko bližje ogledamo določila, ki jih glede volitev in njih izvedbe vsebuje tozadevni deželni zakon.

Kakor znano, je bil kot dan, od katerega naprej se računajo vsi termini v zvezi z volitvami, določen 1. januar 1964.

VOLILNA PRAVICA

Volilno pravico ima vsak občan, ki je avstrijski državljan in je pred 1. januarjem lelos dopolnil 20. leto starosti; volilno pravico ima posameznik v tisti občini, v kateri je imel 1. januarja 1964 svoje stalno bivališče in v kateri je vpisan v volilni imenik. Od volilne pravice so izključene osebe, ki so bile obsojene zaradi kaznivih dejanj, in sicer velja izključitev tri do pet let po prestani kazni. Prav tako pa so od volilne pravice izključene tudi osebe, ki so na podlagi sodnijske obsodbe pod policijskim nadzorstvom ali na prisilnem delu; v teh primerih velja izključitev od volilne pravice eno leto po poteku kazenskega ukrepa. Končno pa so od volilne pravice izključene osebe, ki so popolno ali delno postavljene pod skrbstvo odnosno osebe, katerim je bilo odvzeto nadzorstvo nad otroci.

VOLILNI IMENIKI

Vsi volilni upravičenci morajo biti vpisani v volilne imenike, in sicer v tisti občini, v kateri je imel posameznik 1. januarja 1964 svoje stalno bivališče. Če je kdo imel več takih bivališč, mora biti vpisan v tisti občini, v kateri je navedenega dne dejansko stanovan. Pač pa sme biti vsak volilni upravičenec samo enkrat vpisan v volilni imenik.

Volilni imeniki bodo v posameznih občinah od 22. januarja do vključno 31. januarja javno na vpogled. V tem času je mogoče zahtevati vpis morebiti nevpisanega volilnega upravičenca oziroma izbris vpisane osebe, ki nima volilne pravice. V tem času si volilni imenik lahko vsakdo ogleda ali napravi izpiske, stranke oziroma skupine, ki bodo sodelovale v volilnem boju, pa od občine lahko zahtevajo prepise volilnih imenikov, vendar morajo to zahtevo sporočiti dva tedna pred dnevom, od katerega naprej so volilni imeniki javno na vpogled (to pomeni da je ta rok potekel že 8. januarja).

Zahleve po naknadnem vpisu volilnih upravičencev oziroma po izbrisu neupravičenih vpisanih oseb morajo biti vložene pred potekom roka v katerem so volilni imeniki javno na vpogled — torej pred 1. februarjem 1964. Za vsak posamezni primer je treba napraviti posebno vlogo in jo prilepiti na imenik. Če pa kdo zavestno napravi neupravičen priziv, ga okrajno glavarstvo lahko kaznuje z globo do 3000 šilingov ali z zaporno kaznijo do dveh tednov.

Vsak volilni upravičenec more voliti le v tisti občini, v kateri je vpisan v volilni imenik.

VOLILNI PREDLOGI

Pasivno volilno pravico (to se pravi, da morejo biti izvoljeni) imajo vsi volilni upravičenci, ki so pred 1. januarjem 1964 izpolnili 24. leto starosti.

Znižanje carin v okviru EFTA

S 1. januarjem so države članice Evropskega združenja za svobodno trgovino (EFTA), katerega članica je tudi Avstrija, ponovno znižale carine na industrijske izdelke v medsebojnem prometu. Novo znižanje znaša 10 odstotkov, tako da so bile v primerjavi z letom 1960 doslej znižane že za 60 odstotkov, medtem ko jih bodo na podlagi sklepov zadnjega zasedanja sveta ministrov EFTA do leta 1967 popolnoma ukinili.

Tako EFTA glede postopnega znižanja carin v medsebojnem prometu prav nič ne zaostaja za EGS, ima pa pred Evropsko gospodarsko skupnostjo še to prednost, da zastopa bolj liberalno trgovinsko politiko do tretjih držav, kar je velikega pomena v zvezi s prizadevanji za liberalizacijo svetovne trgovine.

Volilni predlogi (kandidati posameznih strank oz. volilnih skupin) morajo biti vloženi najkasneje do 9. februarja 1964. Vsak volilni predlog mora podpisati najmanj dvakrat toliko volilnih upravičencev, kolikor je v občini predvidenih občinskih odbornikov; vsak volilni upravičenec mora navesti ime in priimek, leto rojstva in naslov. Volilni predlog mora vsebovati: ime stranke ali skupine, po katerem se razlikujejo od ostalih volilnih skupin; listo kandidatov, ki sme obsegati največ dvakrat toliko oseb, kolikor občinskih odbornikov bo izvoljenih, pri vsakem kandidatu je treba navesti ime in priimek, leto rojstva, poklic in naslov, poleg tega pa priložiti njegovo pismo izjavo, da se s kandidaturjo strinja; v volilnem predlogu mora biti z imenom in priimkom, poklicem in naslovom navedena tudi oseba, ki je pooblaščenca (zustellungsbevollmächtigter Vertreter), da za določeno volilno skupino javno nastopa ter sprejema pošto in druga obvestila.

Volilne predloge pregleda občinska volilna komisija in ugotovi, če so bili vloženi po zgoraj navedenih predpisih. V primeru, da kateri izmed volilnih predlogov ne odgovarja tem predpisom (če na primer nima predpisanega števila podpisov), ne velja za vložena. Če se eden izmed kandidatov odpove kandidaturi, ali umrje ali

Lanski koroški turizem v številkah

Pred kratkim je Koroška turistična zveza izdala letno poročilo o razvoju turizma na Koroškem v turističnem letu 1962-63. Poročilo, ki zajema obdobje od 1. novembra 1962 do 31. oktobra 1963, pravi, da je v tem letu število turističnih nočitev na Koroškem preseglo 10 milijonov nočitev, devizni dotok pa, ki ga prinaša Koroški inozemski turizem, je prvič preskočil vrednost 2 milijard šilingov. Število turističnih postelj se je v tem letu povečalo za 12 % na 124 tisoč postelj.

V zadnjih desetih letih je napravil koroški turizem neverjelni skok naprej. Leta 1952-53 so na Koroškem nasteli le 1.880.000 turističnih nočitev, do leta 1958-59 se je njihovo število povečalo na 5.642.000, v zadnjih 4 letih pa na 10.000.000 nočitev. V teku zadnjih 10 let je torej število turističnih nočitev naraslo za 575 %, devizni dotok iz inozemskega turizma pa je narasel za več kot 1300 %. V tem razdobju se je število turističnih postelj povečalo od 36.300 leta 1953 na 124.000 leta 1963. Število turističnih postelj v privatnih prenočiščih pa se je v tem času povečalo od 10.300 na 43.200.

Ta primerjava kaže, da je postal turizem v zadnjih letih tudi zelo pomembna stranska dejavnost kmečkih in delavskih družin po vaseh. Kakor je to razveseljivo, je razveseljivo tudi poročilo, da ostajajo letoviščarji, ki prihajajo na Koroško, tu na odihu delj, kot so ostajali leta 1953. Leta 1953 so se zadržali na Koroškem le 5 dni, letos pa so v povprečju ostali že 7,9 dni; ne malo pa je po naših krajih občin, kjer se turisti zadržijo več kot 10 dni, tudi do 15 dni. Take občine so pri nas zlasti Železna Kapla, Bela, Škocijan, Ledince, Bekštanj, Marija na Zilji in Št. Jakob v Rožu.

Ob tem razvoju turizma na Koroškem pa je zlasti zanimiva ugotovitev, da lani kljub porastu števila nočitev vrsta turističnih podjetij ob obalah naših jezer tudi v glavni sezoni ni bila polno zasedena. V deželnem povprečju so bile turistične postelje lani zasedene le 80 noči. Vzrok temu je prenogel porast števila turističnih postelj v tradicionalnih turističnih centrih, predvsem pa draginja turističnih uslug, ki se zadnja leta v nomer večja in ki je potrebna zelo ostre graje.

Večja koroška turistično-gostinska podjetja in občine ob koroških jezerih so pričele lani govoriti o stagnaciji v turizmu. O stagnaciji pa ni mogoče govoriti po občinah in krajih, ki so od glavnih centrov turizma nekoliko odmaknjene, kjer vlada mir in kjer

zgubi pravico izvolitve, ga stranka oz. volilna skupina lahko zamenja z drugim kandidatom, vendar mora biti sprememba sporočena občinski volilni komisiji najkasneje deseti dan pred dnevom volitev (torej do 20. februarja 1964).

Najprej 9. in najkasneje 7. dan pred volitvami mora občinska volilna komisija volilne predloge zaključiti in jih objaviti. Vrstni red strank oziroma volilnih skupin v objavi in tudi na uradnih glasovnicah (pri letošnjih občinskih volitvah bomo namreč volili z uradnimi glasovnicami — op. ured.) je naslednji: najprej stranke, ki so zastopane v deželnem zboru, po številu glasov, ki so jih pri zadnjih deželnozborskih volitvah dobile v določeni občini, v primeru enakega števila glasov odloča žreb; nato sledijo ostale skupine po abecednem redu začetne črke priimka nosilcev list, kjer so začetnice priimka enake, veljajo začetnice krstnega imena, če pa so tudi te enake, odloča žreb.

Na glasovnicah morajo biti imena vseh strank in volilnih skupin tiskana z enako velikimi črkami.

VOLILNE PRIČE

Vsaka stranka ali skupina, katere volilni predlog je bil objavljen, lahko imenuje v vsako volilno komisijo po dve volilni prič. Volilne priče, ki morajo imeti svoje redno bivališče na Koroškem, mora pooblaščenec zastopnik posamezne stranke ali skupine pismeno javiti občinski volilni komisiji najkasneje 10. dan pred volitvami, torej do 20. februarja 1964. Volilne priče so samo zaupniki strank oz. volilnih skupin in na potek volitev nimajo vpliva.

so cene človeške. Tudi minulo turistično leto na Koroškem je pokazalo, da so se turisti, ki želijo pri nas oddiha, svežega zraka in sonca, selili iz turističnih centrov ob jezerih na podeželje in med kmečko ljudstvo. Do te ugotovitve so že tekom poletja prišle številne občine. Ker na podeželju niso našli dovoljnega števila turističnih postelj, so pričeli turisti tam kampirati in se je število registriranih nočitev v campingih nasproti letu 1962 povečalo za 30 %.

V takih okoliščinah postaja turizem po naših krajih tudi vedno bolj pridobitna kmetijska panoga, kateri moramo posveti vso pozornost.

GOSPODARSKI DROBIZ

● Madžarska kemijska industrija se hitro razvija

Na Madžarskem se izmed vseh industrijskih panog najhitreje razvija kemijska industrija, katere proizvodnja je v zadnjih petih letih naraščala povprečno za 20,9 % ali dvakrat hitreje kot proizvodnje vseh drugih industrijskih panog. Z izgradnjo novih objektov je podoben razvoj zagotovljen tudi v bodoče odnosno se bo še dalje večal, ker je v gradnji še večje število velikih industrijskih objektov.

● Jugoslavija bo gradila nove elektrarne

Ker bo potreba po električni energiji stalno naraščala, bodo v Jugoslaviji gradili še vrsto novih elektrarn. V načrtu so naslednje hidroelektrarne: Srednja Drava I z zmogljivostjo 133.000 kW, Spilje 66.000 kW, Tikveš 48.000 kW, Potpeč 36.000 kW in Reka prav tako 36.000 kW. Z gradnjo hidroelektrarn bo zagotovljena proizvodnja električne energije v približni količini 1,8 milijarde kWh. Poleg tega pa so predvidene nove termoelektrarne, tako da bi se skupna zmogljivost povečala na 4,5 do 5 milijard kWh na leto.

● Sovjetska zveza pripravlja dolgoročne projekte

V Sovjetski zvezi so začeli izdelovati programe za razmestitev osnovnih panog kemične industrije za obdobje do leta 1970. Pri tem bodo posvetili posebno pozornost iskanju novih zalog v Sibiriji, kjer so odkrili velika nahajališča surovin in kjer so takorekoč neizčrpni viri energije za kemično industrijo. Pa tudi v večini gospodarskih področjih evropskega dela Sovjetske zveze so odlični pogoji za razvoj tistih panog kemične industrije, ki izdelujejo predmete za široko potrošnjo.

POŠIROKEM SVETU

WASHINGTON. — Sekretar Nacionalnega združenja za napredek črnega prebivalstva v Ameriki Roy Wilkins je označil leto 1963 za leto, v katerem se je Amerika zavedla nujnosti zahtev po enakih državljskih pravicah. Wilkins sodi, da so na to vplivali dogodki, kot so bili pohod na Washington, umor črnih deklic v neki birminghamski cerkvi in črnega voditelja Evansa v Mississippiju ter končno tudi umor predsednika Kennedyja. Hkrati pa je Wilkins poudaril, da se integracija v šolah izvaja izredno počasi. Tudi glede zakonskega predloga o državljskih pravicah, ki ga je predložil še pojdni predsednik Kennedy, je Wilkins dejal, da ni v skladu z zahtevami in potrebami, čeprav je najboljše od vseh dosedanjih. Končno je črnski voditelj poudaril, da novi predsednik Johnson uživa zaupanje med črnim prebivalstvom, ter izrazil upanje, da bo kongres končno sprejel novi zakon in tako izenačil vse prebivalce Amerike.

BEograd. — Zadnjo soboto se je v bližini Beograda pripetila velika železniška nesreča, ko se je delavski potniški vlak iz Požarevca s hitrostjo 60 km na uro zalezel v vlak iz Niša, kateri je stal na odprti progi. Silen udarec je popolnoma zmečkal osem vagonov potniškega vlaka. Nesreča je zahtevala 61 smrtnih žrtev in 162 ranjenih. Zaradi tragedije, kakršne na jugoslovanskih železnicah ne pomnijo, je bil v Srbiji razglašen dan žalosti.

PARIZ. — Po sedemletni prekinitvi diplomatskih odnosov med Francijo in Združeno arabsko republiko, do katere je prišlo po britansko-francosko-izraelskem napadu na Egipt, sta Francija in Združena arabska republika ponovno vzpostavili odnose na ravni veleposlanstev. Ko je novi veleposlanik ZAR v Parizu izročil svoja akreditivna pisma predsedniku de Gaulleu, je poudaril, da bo njegova glavna skrb uradila tradicionalno prijateljstvo med narodom Francije in ZAR.

AKRA. — Prejtni teden je bil na ganskem predsednika Nkrumah izveden atentat, kateremu je predsednik Gane ušel le po naključju, njegov spremljevalec pa je bil ubit. Vest o poskusu atentata na predsednika Nkrumaha je močno pretresla javnost Gane in je v zadnjih dneh prišlo do množičnih demonstracij, pri katerih so mnogi tisoči izrazili solidarnost s predsednikom ter zahtevali, da je treba pogniti mejo med patriotičnimi, socialističnimi ljudskimi množicami ter protisocialističnimi prokolonialističnimi podpihvalci. Gansko javnost je še posebno razburilo dejstvo, da je atentator pripadnik policije, kar priča o tem, da so se sovražniki sedanjega režima vlihtapili v državno upravo. Vodilni ganski list je v tej zvezi zapisal, da je treba stranko in državno upravo očistiti vseh tistih elementov, ki nasprotujejo socialistični orientaciji države.

KALKUTA. — Predsednik revolucionarnega sveta Burme general Ne Vin je obtožil desničarske elemente v državi, da so skušali ob podpori tuje sile prevzeti oblast. Dejal je, da so med organizatorji zarote kapitalisti, trgovci in nekaj političnih organizacij, toda državo bodo očistili nosilcev tujih interesov in Burma bo dobila resnično predstavniško vlado kmetov.

WASHINGTON. — Predsednik Italijanske republike Antonio Segni bo v okviru uradnega obiska v Ameriki prispel 14. januarja iz Philadelphije v Washington, kjer bo imel razgovore s predsednikom Johnsonom.

NAIROBI. — Kenijska vlada je pozvala vse državljane, naj izročijo vse materialne ostanke kolonialnega obdobja, kot so slike, kipi, fotografije in emblemi. Hkrati je vlada pozvala ustanove, podjetja in posameznike, naj na svojih dokumentih zamenjajo kolonialne znake in embleme z novim nacionalnim emblemom Kenije, kajti stari kolonialni emblemi niso združljivi s statusom neodvisnosti nove Kenije.

RIM. — Med nedavnim obiskom delegacije Italijanske komunistične partije v Alžiriji je alžirski predsednik Ben Bela povabil generalnega sekretarja Italijanske KP Palmira Togliattija, naj obišče Alžir. Sedenji obisk delegacije Italijanske komunistične partije je Ben Bela ocenil kot začetek nove in pomembne faze v odnosih med alžirsko republiko in njeno fronto narodne osvoboditve ter delavskim gibanjem zahodnoevropskih držav.

ATENE. — Grčija se je komaj dva meseca po državnozborskih volitvah spet znašla pred volitvami, ki bodo po vsej verjetnosti že 16. februarja. Na podlagi rezultatov zadnjih volitev sestavljena vlada namreč ni bila sposobna, da bi našla izhod iz sedanja notranjopolitične krize in je morala svoje mesto odstopiti tako imenovani uradniški vladi, katere naloga je priprava in izvedba novih volitev. Kako resen je današnji položaj v Grčiji, pa kaže zlasti dejstvo, da je bilo tekom sedmih mesecev zamenjanih kar pet vlad.

BERLIN. — Na podlagi sporazuma med vlado Vzhodne Nemčije in senatom zahodnega Berlina so vzhodnonemške oblasti za minule praznike izdale 1.300.000 propusnic za obisk zahodnih Berlinčanov v vzhodnem delu mesta. Pričakujejo, da bo tudi v bodoče prišlo do podobnih sporazumov.

KARTUM. — V sudanski pokrajini Vadi Halfa so začeli veliko akcijo preseljevanja prebivalstva. To dolino bodo zalile vode iz umetnega jezera, ki se bo zbralo za Asvanskim jezerom. Okrog 52.000 prebivalcev iz teh krajev bodo preselili v tisoč kilometrov oddaljeno pokrajino Kazem El Gibra v vzhodnem Sudanu. Prav tako pa so iz pokrajine, ki jo bo zalilo umetno jezero, odstranili tudi najbolj dragocene umetnine in spomenike, kakor na primer dva tempelja iz Nubije, ki so ju prepeljali v novi narodni muzej v Kartumu.

LONDON. — Za Veliko Britanijo se je novo leto začelo v znamenju zaostrelih sporov v oporiščih, ki jih ima Velika Britanija v Afriki in na jugu Arabskega polotoka. Zarilže nemirov je v Adenu, pa tudi Ciper je ponovno stopil v središče mednarodnega zanimanja. V Londonu se sicer trudijo, da bi z novimi kompromisnimi rešitvami morda le še uspeli ohraniti svoj vpliv v teh deželah, vendar vsa znamenja kažejo, da boja za neodvisnost ne bo več mogoče zaustaviti.

Akademija „Živi zid“ v počastitev XIV. divizije

Ob dvajsetletnici legendarnega pohoda XIV. divizije na Stajersko, o kateri poročamo tudi na prvi strani našega lista, so v ljubljanskem Gospodarskem razstavišču priredili posebno akademijo pod naslovom »Živi zid«. Scenarij za to prireditev sta napisala Janez Vrhunc in Lojze Filipič na podlagi izbranih pesmi najbolj znanih slovenskih partizanskih pesnikov, kot so Matej Bor, Karel Destovnik-Kajuh, Peter Levac, France Kosmač in Jože Udovič, ter odlomkov iz literarnih in dokumentarnih spisov o XIV. diviziji.

Pri izvedbi so sodelovali kot recitatorji znani slovenski gledališki igralci ter okrog 360 pevcev in godbenikov, ki jih je vodil Rado Simoniti. Poleg tega pa so bile tudi številne filmske projekcije dokumentarnih fotografij in umetniških grafik. Tako je bila ta prireditev vsestransko posrečena ter uspešno izvedena kombinirana množična scenska revija slik, recitacij in glasbe, posvečena zgodovinskemu dogodku iz narodnoosvobodilnega boja slovenskega naroda.

Beograjska Opera gostuje na Dunaju

Prejšnji teden je prispel na Dunaj s posebnim vlakom celotni ansambel beograjske Opere, ki bo do 12. januarja gost dunajske Državne opere. Na sporedu tega velikega gostovanja so tri predstave Musorgskega opere »Hovanščina«, tri predstave Massenetovega »Don Kihota«, nadalje predstava opere »Slepar« Sergeja Prokofjeva in končno še poseben baletni večer.

Obisk beograjskih umetnikov na Dunaju se je že od vsega začetka spremenil v prodoren uspeh. Vstopnice za posamezne predstave so bile razprodane že več dni prej, kar je tudi razumljivo, saj gre za prvo gostovanje beograjske Opere in hkrati za uprizoritev komadov, ki jih na Dunaju doslej še niso videli. Poleg tega pa razpolaga beograjska Opera z umetniki, katerih sloves sega daleč preko meja domovine in so se ob sedanjem gostovanju izkazali kot pravo presenečenje celo za Dunaj, ki je na področju operne umetnosti vsekakor razvijen. Posameznih imen seveda ne gre navedati, vendar je treba povedati, da sta v ansamblu tudi solista mednarodnega slovesa — Miroslav Čagalović in Ladko Korošec.

Prve predstave Beograjčanov se je udeležil tudi zvezni prezident dr. Schärff, ki je v odmoru sprejel jugoslovanskega veleposlanika na Dunaju Prpiča, upravnika beograjskega Narodnega gledališča Miletiča in direktorja beograjske Opere Bekića ter se je v pogovoru z njimi zelo pohvalno izrazil o visoki kulturno-umetniški ravni predstave in beograjskega ansambla sploh.

Kako so bili gostje iz Beograda sprejeti pri dunajski publiki, pa naj bolj zgovorno

Kultura — sredstvo za povezovanje narodov:

Prežihovi „Samorastniki“ v nemškem prevodu nov prispevek k zbližanju med Koroško in Slovenijo

Kulturna izmenjava med Koroško in Slovenijo je v zadnjih desetih letih zabeležila razveseljiv razvoj in je bilo tudi z uradne strani poudarjeno, da je to sodelovanje bistveno prispevalo k izboljšanju in utrditvi prijateljskih odnosov med sosednjima narodoma in deželama. Raznovrstne so oblike tega sodelovanja in segajo od medsebojnih obiskov najvišjih gledaliških ustanov mimo umetniških razstav do izmenjave pevskih in glasbenih ansamblov. Zelo pomembno vlogo pa igra v tej dejavnosti tudi izmenjava literarnih umotvorov, kajti knjiga je posebno uspešno sredstvo za medsebojno spoznavanje in razumevanje, saj je odraz narodove kulture, njegove zgodovine in vseh njegovih svojstvenosti.

Tudi na tem področju se kulturna izmenjava med Koroško in Slovenijo lahko ponaha z lepimi uspehi. Pot ji je utrl pokojni koroški pisatelj Josef Friedrich Perkonig, ki je že pred desetletji skrbel za prevode iz slovenske književnosti in je nekatere izmed umetnikov slovenske besede predstavil nemškemu bralcu; v Sloveniji pa — da omenimo le najvažnejše — sta po vojni izšla v slovenskem prevodu Perkonigova »Ugrabljena strd« ter obsežni roman koroškega pi-

satelja Musila »Mož brez posebnosti«. Nemškemu bralcu na Koroškem pa so seveda dostopni tudi nemški prevodi Jurčiča in Finžgarja, ki jih je v Nemčiji izdal dr. Ferdinand Kolednik.

Najnovejši in nedvomno najbolj posrečeni korak na tej poti pa je nemški prevod Prežihovih »Samorastnikov«, ki so v prevodu prof. Janka Messnerja izšli pri koroški založbi dr. Berl Pelrei. Prežihov Voranc, sin koroške zemlje in njen največji slovenski umetnik, bo gotovo razumljiv tudi nemškemu bralcu na Koroškem, saj pripoveduje o koroški zemlji in o koroškem človeku, o ljudeh, krajih in življenju na zemlji, ki je kot obmejno področje stikališče dveh sosednjih narodov.

Knjiga je izšla lani decembra, torej prav v letu, ko smo obhajali 70-letnico rojstva Prežihovega Voranca. Po prvotnih načrtih bi morali »Samorastniki« iziti v zbirki žepnih knjižic, vendar je napravil Prežih na založnika tako močan vtis (to kar piše Prežihov Voranc, ni več literatura, to je življenje samo in s tem delom je odprl pisatelj evropski literaturi nove dimenzije), da se je odločil za razkošno opremo in je

knjiga izšla v platno vezana na lepem bellem papirju ter opremljena z umetniškimi ilustracijami Josefa Tichyja. Kot taka je vsekakor lep prispevek h poglobljanju kulturnih slikov in je bila v koroškem tisku deležna toplega sprejema, prav tako pa je vzbudila veliko zanimanje že na lanskem mednarodnem knjižnem sejmu v Frankfurtu, kjer jo je založba napovedala v okviru svojih novih izdaj.

Ob izidu Prežihove knjige je lastnik založbe dr. Pelrei priredil posebno tiskovno konferenco, katere se je udeležil tudi generalni konzul SFR Jugoslavije v Celovcu Franc Pirkovič, ki je ob tej priložnosti poudaril veliko sorodnost v kulturi obeh narodov, ki že stoletja živita v sosedstvu. Zato bi bilo želeli še več takih medsebojnih kulturnih dobrin, kajti kulturne manifestacije uspešno pomagajo odstranjevati morebitne ovire in težave ter utrjujejo dobrososedske odnose. Prav tako je pomen kulturne izmenjave naglasil tudi tajnik Avstrijsko-jugoslovanskega društva na Koroškem Blatnik ter izrazil željo, da bi bila knjiga deležna čim širše razširitve.

Koroški Slovenci smo izida »Samorastnikov« v nemščini še posebno veseli, saj je bil z njimi predstavljen narodu-sosedu naš ožji rojak, veliki slovenski umetnik Koroške. Zato smo založbi hvaležni za njen doprinos in se veselimo zlasti njene napovedi, da bodo »Samorastnikom« sledili še drugi prevodi Prežihovih del.

Samorastnike, ki so v nemščini izšli pod naslovom »Wildwüchslinge«, lahko naročite v knjigarni »Naša knjiga« v Celovcu. Cena v platno vezani knjigi, katere obsega 224 strani in pet umetniških prilog, znaša 105 šil.

15. leto Poletnih iger v Brežah:

Na sporedu Schiller in Shakespeare

Poletne igre v Brežah, ki spadajo med najboljše amaterske prireditve ne le v Avstriji, marveč sploh v srednji Evropi, bodo tudi v svojem petnajstem letu manifestirale visoko raven igralsko-umetniške dejavnosti. Po nekaj letih, ko je bilo na Petrovi gori uprizorjeno le po eno drsko delo v vsaki sezoni, se je vodstvo letos spet odločilo za dva komada: nekako petnajstletnemu jubileju teh prireditev bo posvečen Schillerjev »Don Carlos«, medtem ko bodo s Shakespeareovo komedijo »Beneški trgovec« počastili 400-letnico rojstva velikega angleškega umetnika.

Letošnja igralska sezona v Brežah bo trajala od 27. junija do 30. avgusta in bo v tem času 20 predstav »Don Carlosa« in 22 predstav »Beneškega trgovca«, torej skupno 42 predstav, kar je doslej največ, odkar se leto za leto vrstijo prireditve Poletnih iger v Brežah. Za povečanje števila predstav je govorilo več vzrokov: lanskoletna uprizoritev obeh delov Goethejevega »Fausta« je zahtevala razmeroma visoke investicije in bo treba nastali primanjkljaj kriti z letošnjimi povečanimi dohodki; na drugi strani pa bistveno izboljšane tehnične naprave ter stopnjevana raven igralskega ansambla narekujejo potrebo po večjem izkoriščanju kapacitet, s katerimi danes razpolagajo Poletne igre v Brežah, kar je seveda možno le z uprizoritvami dveh komadov in večjega števila predstav.

Po štirinajstletnih izkušnjah je vsekakor pričakovati, da bo tudi letošnja igralska sezona na Petrovi gori velik uspeh in je edina neznanka v računu le — vreme. Če bo tudi to naklonjeno, potem smo prepričani, da bo marljivi ansambel v Brežah tudi v svojem petnajstem letu izpolnil pričakovanja domače in tuje publike, kajti sloves breških Poletnih iger sega že daleč mimo lokalnega okvira.

Univ. prof. dr. France Bezljaj:

Kritične pripombe

k avstrijskemu delu o koroških krajevnih imenih

Takšno sklepanje je seveda preveč spekulativno, da bi ga sploh mogli upoštevati. Opozoril bi samo na dejstvo, da se je slovenska meta-teza likvid »Albanta« v »Labota« izvršila okoli leta 800 in substitucija slovenskega -b- v bavarski -v- (-f-) je bila mogoča kadarkoli po tem datumu. Zato je popolnoma neosnovana Kranzmayerjeva trditev, da je moglo biti ime sprejeto iz slovenskega v bavarsko najkasneje v začetku devetega stoletja. Rekel bi lahko s stališča jezikoslovja obeh jezikovnih skupin, da najprej takrat. Takšnih navidezno nedolžnih glasoslovnih zlorab najdemo pri Kranzmayerju celo vrsto. Tako na primer trdi, da so bila predslovanska imena koroških rek tipa *Drau*, *Möll*, *Gail* sprejeta v bavarsko naravnost od ilirskih in keltskih staroselcev brez slovenskega posredovanja. Ime *Zilja* je zadovoljivo pojasnil Ramovš v *Slaviji* I 28 in v *Historični gramatiki* II 275; prav tako tudi Ekblom, *Germ. und slav. Palatal*, 44. Nemci so s svojim -g- substituirali ne samo slovenski -g-, ampak tudi palatalizacijske reflekse do -dz-, za katerega niso imeli svojega glasu. Ta glasoslovni pojav gotovo ni isti kakor pri *Ostrovica*, zapisano prvič 860 *Astaruiza*, kjer gre za reflekse tretje palatalizacije. Palatalizacije se ni-

so izvršile preko noči in če imajo najstarejša od Slovanov v nemščino sprejeta imena končnice -iccha ali -ing, to še ne pomeni, da se palatalizacija v slovensčini takrat še niti ni začela, ampak refleksi zanje še niso dosegli svojega zadnjega razvojnega stanja. Prav takšna stara germanistična zmotna je, da bi Slovani ob prihodu v Alpe svoje -y- izgovarjali še kot -u-, ker ga je nemščina tako substituirala. Še v devetem in desetem stoletju je slovenski polglasnik -b- prevzet v nemščino kot -i-, gotovo pa ga Slovani niso tako izgovarjali.

V glasoslovnih analizah je Kranzmayer doslej že večkrat dokazal, da ni baš močan. Čeprav za slovenska rečna imena na Koroškem ni izpričanih drugih nemških refleksov kakor -itz(a) in so krajevna imena tipa *Mandling*, *Liesing*, *Lobming* in *Stübing* omejena le na skrajni sever, ki je najprej prišel v stik z Nemci, nas nemško *Gila* za slovansko »Džila« ne preseneti. Feminizacija predslovanskih imen v slovensčini je regularna in neprimerno bolj pogostna kakor v germanščini.

Največ previdnosti pa zasluži takoimenovana »kartografska metoda«, ki jo je Kranzmayer povzel po Schwarzu in, kakor pravi, še iz-

popolnil. Njeno bistvo je v tem, da si izbere nekaj imenskih tipov, ki so v dokumentih najprej izpričana. Logično je sklepanje, da so ta imena gotovo samo stare, prvotne tvorbe, veliko vprašanje pa je, če so zares samo te najstarejše. Prva imena, ki se pojavijo v dokumentih, verjetno niso niti najstarejša, niti edina, ki so eksistirala že takrat. Pred letom 900 je na Koroškem izpričanih šest krajevnih imen, vseh skupaj se do leta 1000 omenja trideset. Iz tega gradi-va si je Kranzmayer izbral pet različnih imenskih tipov, izvedenke na -in in -iče in -ica, sestavljenke z -ves in lokativna imena na -ach. Pri izboru ga niso vodili slavistični vidiki, ampak samo stanje v ponemčeni imenski verziji. V imenih na -in se po Kranzmayerjevem lastnem priznanju pojavlja kar osem različnih slovanskih sufiksov, slavistični izvedenec, ki bi upošteval še možnosti sufikslnih konglutinativ in eventualnih substratnih substitucij, bi jih naštel še več. Analizirati bi jih bilo mogoče samo, če bi zanesljivo rekonstruirali njihovo primarno slovansko sestavo. Vsa ta skupina, ki tvori približno en odstotek koroških krajevnih imen, je bila tvorna do leta 900, ker se pozneje ne pojavi več nobeno takšno ime.

To je dokaj slučajen rezultat, povrhu zelo relativne vrednosti. Imena tipa *Ledina* Kranzmayer že a priori izloči. Pri posesivnih izvedenkah iz antroponomov tipa *Trdina+je* se gotovo moti. Po vsem slovanskem svetu velja ta posesivni imenski tip

za najstarejšega, doba njegove produktivnosti je gotovo za vsako slovansko pokrajino drugačna, slediti pa bi bilo treba vsem izvedenkam s posesivnim -je sufiksom, ne pa samo eni konglutinirani obliki. Prav tako dvomimo, da bi bile sestavljenke z -vas tvorne na Koroškem samo do leta 1100. Na kasneje koloniziranem kočevskem ozemlju imamo pri nas *Slovensko* in *Nemško vas*, omenil bi celo najmlajšo tvorbo te vrste, *Črno vas* na ljubljanskem barju. Imen da -iče je v Sloveniji sorazmerno malo, potrebovali bi še splošno slavistično stratigrafsko preiskavo. Kranzmayer postavlja zanje datum do 1200, zdi se pa, da so v Sloveniji prva izgubila svojo produktivnost. Na Koroškem jih je nekoliko več. Morda pripadajo samo eni slovanski naseljitveni plasti. Imena na -ach so po Kranzmayerju tvorna do leta 1300. Tudi v tem lokalno se lahko pojavlja več različnih slovanskih pluralnih imenskih tipov. Ker je stanovniško ime na -jane lahko dolgo živelo poleg adjektivnih izvedenk in se večkrat celo menjavalo z njimi, preden se je dokončno udomačilo, so tudi tu zaključki dokaj relativni. Imena na -ica pa so ohranila svojo produktivnost skozi vse obdobje trajanja imenotvornega procesa.

Koroška je premajhna in rekonstrukcije imen, ohranjenih samo v ponemčeni verziji, niso in ne morejo biti vedno nedvomne. Prepričan sem pa, da bi bili rezultati drugačni, če bi si Kranzmayer izbral na primer stara sestavljena slovanska in ger-

manska antroponima, ki so se po vsej srednji Evropi začela okoli leta 1000 naglo umikati krajšim hipokoristikom in preiskal, kako so zastopana v koroški toponimiji in s kakšnimi formanti so izvedena. Ali se že pri njih pojavljajo posesivne izvedenke z -ov- in -in-? Ali so takšna dodelna germanska antroponima izvedena s slovanskimi ali germanskimi jezikovnimi sredstvi. V Sloveniji strogo razlikujemo imena tipa *Vižmarje*, *Gumclje*, izvedena iz nemških antroponomov, s slovanskimi sufiksi od imen tipa *Mengeš*, ki je vseskozi nemško genitivno ime. Po sprejemu krščanstva so Slovenci, ki so pripadali salzburški nadškofiji, pogosto dobivali pri krstu izrazita germanska imena, ki pa vendarle še niso dokaz prave germanske kolonizacije. Če bi smatrali vsak tuj antroponom z domačo končnico za hibridno ime, bi ne samo v slovensčini, ampak tudi v nemščini in v drugih modernih jezikih ostalo dokaj malo domačega. Zato se mi Kranzmayerjevi dokazi ne zde vedno objektivni. Krajevno ime *Slamanja gorica*, nemško *Ameisbüchl* skoraj gotovo ni bilo okoli leta 750 slovenizirano iz prvotnega nemškega »*Salmannesbüchl*«, saj je današnje nemško ime neprimerno bolj deformirano od slovenskega. Nekdo, gotovo Slovenec, je dobil pri krstu biblijsko ime *Salamon*, ker so bila biblijska imena do približno leta 1000 zelo priljubljena, kasneje pa strogo prepovedana.

(Nadaljevanje prihodnjico)

KULTURNE DROBTINE

● V Beogradu bodo 9. februarja ob stoletnici smrti Vuka Karadžića odprli jubilejno razstavo o delu in življenju tega pomembnega srbskega kulturnika. To bo doslej največja razstava o Vukovem delu. Poleg tega bodo jubilejne razstave in slavnostne akademije tudi v raznih ustanovah in šolah, ki nosijo ime Vuka Karadžića.

● Mednarodno znani folklorni ansambel »Lado« iz Zagreba je pred nedavnim izvedel gostovanje po Belgiji, kjer je bil deležen navdušenega sprejema. Imel je več nastopov v Bruslju in Anversu ter poseben koncert za jugoslovanske izseljence, ki živijo v Belgiji. O gostovanju je belgijski tisk objavil zelo pohvalne kritike.

● Celovito Mesno gledališče se je ob nedavnih božičnih praznikih spet preselilo v svojo lastno hišo, ki se je predstavila občinstvu precej spremenjena. Obnova gledališkega poslopja sicer še ni dokončana v celoti, pač pa so adaptacije izvedene v dvorani in na odru, tako da se predstave že lahko odvijajo v »novem« gledališču.

Oddelek za manjšinsko šolstvo brez vodje

S koncem leta 1963 je stopil v pokoj vladni svetnik Lorenč Just, okrajni šolski nadzornik in vodja oddelka za manjšinsko šolstvo pri deželni šolski svetu za Koroško.

Pred drugo svetovno vojno je bil Lorenč Just učitelj na glavni šoli v Borovljah. Kot prepričanega demokrata so ga nacisti odvedli v koncentracijsko taborišče Dachau, kjer je bilo interniranih tudi več koroških Slovencev. Leta 1945 je postal Lorenč Just okrajni šolski nadzornik in je bil dodeljen deželni šolski svet kot referent za dvojezične šole, ki so bile ustanovljene z odredbo iz leta 1945, da bi — kakor je bilo rečeno v odredbi — »doprinesle svoj delež k poravnavi krivic, ki so bile prizadejane koroškemu Slovencev v času nacizma«. Na tem položaju Just ni imel lahkega dela, saj so ga nepopolniji elementi med učitelstvom začeli pri policiji, da s tem, ko daje učiteljem navodila za slovenski pouk, deluje proti varnosti države. Toda če upoštevamo, da je bilo od tedanjega učiteljskega kadra na Koroškem kar 44% registriranih nacistov, potem pač razumemo, zakaj se je morala dvojezična šola že od vsega začetka boriti s težavami.

Dvojezične ljudske šole, kot smo jo dobili leta 1945, danes ni več, pač pa so ostali isti problemi in dogajajo se iste krivice, kot so se že vsa leta po vojni, deloma pa so se celo še povečale. Zato koroški Slovenci s sedanjo šolsko ureditvijo nikakor ne moremo biti zadovoljni in slej ko prej zahtevamo rešitev, ki bo pravična.

Ne bi hoteli ob tej priložnosti razpravljati o krivdi ali nekrivdi ene ali druge osebnosti, vendar moramo ugotoviti, da je bil nadzornik Just tisti, ki je pripravil prve tečaje za učitelje dvojezičnih šol. V prvih letih po vojni je na raznih učiteljskih konferencah razlagal vprašanja dvojezičnega pouka, v počitniških tečajih za učitelje pa je že leta 1947 predaval o metodiki na dvojezičnih šolah. Izdal je berilo »Naš dom« in ga v drugi izdaji še popravil in dopolnil. Izdelal je tudi provizorični učni načrt za glavne šole, medtem ko učnega načrta za dvojezične ljudske šole še danes ni in samo upamo — vsaj na podlagi zagotovila prosvetnega ministrstva, da je tak učni načrt »že« v pripravi — da ga bomo do novega šolskega leta končno dobili.

Ko želimo vladnemu svetniku Justu mnogo zadovoljstva v zasluženem pokoju, pa moramo hkrati ugotoviti, da je z njegovim odhodom ostal oddelek za manjšinsko šolstvo brez vodje. Ni nam znano, da bi bilo to mesto doslej že razpisano (tudi ne vemo, če je tak razpis potreben, kajti v drugih podobnih primerih je šlo brez razpisa) — vemo pa, da trenutno stanje celotnega problema ne bo izboljšalo, marveč le še poslabšalo, zato upravičeno pričakujemo, da bo vprašanje čim prej rešeno.

Šmarjeta

Zadnji dan prejšnjega leta smo na pokopališču v Šmarjeti pri Pliberku položili k večnemu počitku telesne ostanke Kosove matere Antonije, ki je v 78. letu starosti umrla pri svoji hčerki, poročeni pri Posttrniku v Dobu.

Pokojna mati, ki se je mlada priženila iz Pristotnikove družine na Komlju h Kosu v Šmarjeti ter poročila v vsej okolici poznane in spoštovanega malega gorskega kmeta Janeza Kosa, je bila vzorna gospodinja in zglebna slovenska mati. Marljivo se je trudila z najrazličnejšimi nelahkimi deli na hriboviti domačiji in s svojim možem lepo vzgajala svoje otroke. Njen pred šestimi leti umrli mož, v kmetijstvo zakoreninjen gospodar, je zmagoval vse težkote na skopem gruntu, ohranil kmetijo skozi vse gospodarske stiske v dobrem stanju in skrbel, da pri hiši ni manjkalo potrebnega. Pri vseh prizadevanjih mu je krepko pomagala njegova žena Antonija in otroci. Pokojna mati je imela tudi globoko razumevanje za naše skupne koristi. Vedno je razumela svojega moža, ki je žrtvoval izredno veliko prizadevnosti in časa za naše skupne koristi pri najrazličnejših naših organizacijah in ustanovah ter občinski politiki. Njegova prizadevanja so bila vidna in uspešna in teh uspehov se je veselila tudi mati. Posebno znana je bila Kosova družina po svoji izredni gostoljubnosti in mnogi se radi spominjajo lepih nedeljskih popoldnevov in večerov pod Kosovo hruško ob prijetnem razvedrilu in pomembnih razgovorih o naših perečih vprašanjih.

Pogrebni svečanosti se je udeležilo veliko število ljudi iz vse okolice ter so tako izkazali pokojni materi ljubezen in spoštovanje. Žalujočim svojim izrekamo naše srčno in odkrito sožalje.

Bivši predsednik deželnega zbora Sereinigg umrl

Nenadoma je smrt pretrgala nit življenja Jakoba Sereinigga, znani osebnosti v koroškem javnem in političnem življenju. V starosti 77 let je bil še vedno zaposlen pri Splošno koristni gradbeno-stanovanjski in naselilveni zadrugi »Heimat«, ki jo je on ustanovil. V pelek popoldne pa je podlegel srčni kapi.

Jakob Sereinigg je bil rojen v Veliki vasi pri St. Jakobu v Rožu. Kot župan beljaške občine je bil pravičen do vseh ter si je osvojil za razvoj mesta neminljive zasluge. Pokojni Sereinigg je bil starosta socialističnega gibanja na Koroškem in preko meja naše dežele. V socialistično gibanje se je vključil že v mladih letih in nad štirideset let deloval in se boril za koristi delovnega človeka in to vztrajno, mirno, tolerantno in odkrito.

Zaradi svoje značnosti in nezlomljive-

ga prepričanja je moral v življenju prestati mnoge težave, dvakrat so ga tudi zaprli, namreč leta 1943 klerofašisti, leta 1944 pa nacisti.

Po vojni je bil 14 let predsednik koroškega deželnega zbora in še le pred enim letom je prevzel njegove posle v deželni zboru njegov naslednik. Tudi v tej funkciji je bil vedno pripravljen biti pravičen do vseh ne glede na politično mišljenje.

Takoj po obvestilu o smrti Sereinigga so deželni glavar Wedenig in še nekateri člani deželne vlade obiskali pokojnikovo ženo in ostale družinske člane ter jim izrazili sožalje. Med mnogimi drugimi je žalujoči družini izrazil pismeno sožalje tudi zvezni prezident dr. Schürf, v imenu Socialistične stranke Avstrije pa predsednik vicekancler dr. Pillermann.

Pogrebne svečanosti so bile v sredo.

Podjunska železnica — draga zadeva

Avstrijski zavod za raziskovanje gospodarstva in politike je v zvezi z razpravo o izrednem državnem proračunu za letošnje leto zelo kritično ocenil gradnjo podjunske železnice, s katero so začeli leta 1959. Že pri slavnostnem prvem vdoru z lopato ob začetku gradnje je minister Waldbrunner dejal, da bo pri tej železnici računati z 9-milijonskim letnim primanjkljajem. Zavod za gospodarsko raziskovanje označuje gradnjo podjunske železnice kot eno izmed najdražjih in najnerentabilnejših gradenj, posebno sedaj v času modernega avtomobilskega cestnega prometa.

Zavod ugotavlja, da je ministrski svet pred začetkom gradnje dovolil v ta namen 173 milijonov šilingov, medtem pa so se gradbeni stroški povzeli za 126 odstotkov na 390 milijonov šilingov. Zvišanje je pripisati podražitvi gradbenih stroškov in tehničkim težkočam zaradi neugodnih geoloških razmer.

Kakor kaže, bodo gradbena dela končana v letošnjem letu, če bo država v stanju nakazati ostale gradbene stroške v višini 55 milijonov šilingov.

Trdijo, da bo z gradnjo te železnice izpolnjena obljuba, ki je bila prebivalstvu dana pred 40 leti. Vsakdo pa ve, da so se od tega časa komunikacijske razmere bistveno spremenile. Zanimivo je dejstvo, da prebivalstvo prizadetih krajev od vsega začetka gradnje ni bilo posebno navdušeno za uresničitev tega projekta. Mnenja je, da bi se s tem ogromnim denarjem lahko storilo marsikaj mnogo bolj koristnega za gospodarsko utrditev, razvoj in napredek tega kraja, v prvi vrsti z dobro času ustrezajočo cestno-prometno žilo, kjer bi lahko prožno z najrazličnejšimi motornimi vozili prevažali blago in osebe, toda tudi za ustvaritev podjetij za trajna delovna mesta domačih delovnih moči, ki bi s svojim zaslužkom v svoji bližini vsestransko koristili domačemu gospodarstvu — kmetijskim obratom in rokodelcem.

Bilčovs

Ko stopamo v novo leto, je navada, da si znanci, sorodniki in prijatelji eden drugemu voščijo srečo, zdravje in zadovoljstvo, kar naj bi nas spremljalo skozi vse dni novega leta. Lepe so vse te želje in ko zremo še v neznano prihodnost, si pač na podlagi naših želja delamo načrte za bodoče dni. Podjetja in tudi mnogi posamezniki si na podlagi knjigovodstva in številk sestavljajo proračune, od katerih je odvisna nadaljnja zmogljivost večjega razmaha posameznih podjetij. Takšno podlago za načrtovanje dajejo številke iz obračuna prejšnjega leta.

Ob koncu leta ugotavljamo v posameznih krajih tudi številke dorastka in umiranja prebivalstva. Naj bo tukaj navedenih nekaj številk o ljudskem gibanju v občini Bilčovs leta 1963. Rojenih je bilo 36 otrok, med temi 21 fantov in 15 deklet, umrlo pa je 9 oseb in sicer 5 moških in 4 ženske. Med umrlimi ni nobenega otroka, kar pomeni, da je naš mladi naraščaj zdrav. Prirastek prebivalstva znaša torej 27 oseb, kar je razveseljav dokaz, da je rod naše zemlje krepak in odporen in priča, da še ne bo zlahka tako kmalu konec koroških Slovencev h katerim se prištevamo, z zelo malimi izjemami priseljencev od drugod, vsi občani naše občine, pa naj kdo tudi drugače trdi. Med umrlimi je bila najstarejša oseba Marija Plavec, ki je dosegla starost 86 let. Predzadnji dan v prejšnjem letu je umrla Terezija Špicer, p. d. Dovnica v Kovičah.

Zakonske zveze je sklenilo v minulem letu 10 mladih parov, ki so si ustanovili nove družinske celice. Izven naše okolice so se poročile tri osebe.

Našim pokojnim želimo miren odpočitek, navporočenim parom mnogo sreče, vsem dragim rojakom širom naše zemlje pa mnogo uspehov v novem letu.

KOLEDAR

Petek, 10. januar: Pavel
Sobota, 11. januar: Higin
Nedelja, 12. januar: Alfred
Ponedeljek, 13. januar: Veronika
Torek, 14. januar: Hilarij
Sreda, 15. januar: Pavel
Četrtek, 16. januar: Marcell

V Celovcu — ples za plesom

Kratak je letošnji predpustni čas, pustni torej bo že 11. februarja. Najrazličnejše poklicne in stanovske skupine hitijo, da absolvirajo v tem času svoje velike plesne ter jih plesni načrti razporeja od 4. januarja do 15. februarja kar 35 v našem glavnem mestu. Plesni prostori za velike plesne so v reprezentativnih dvoranah v Domu glasbe, Domu umetnikov, Delavski zbornici in Kolpingovem domu.

Kakor vemo, bo tradicionalni Slovenski ples v soboto, dne 18. januarja, od 8. ure dalje v dvorani in stranskih prostorih Delavske zbornice z odlično zasedbo sodelujočih in lahko pričakujemo, da bo ta večer prijetno srečanje naših ljudi iz vseh krajev našega ozemlja.

Sele-Kot

Prvo nedeljo po novem letu smo se že zbrali v naši domači gostilni Male-Oraže (Pri žagi) in napolnili prostore do zadnjega kotička. Spet nas je povabilo Slovensko prosvetno društvo »Košuta« na družabni večer, ki nam ga je posredovala na povabilo našega društva Godbeno-pevska skupina »Pavle Kernjak« iz St. Ilja.

Društveni tajnik je v imenu društva pozdravil vse navzoče in izrazil svoje veselje, da prihajajo v našo družbo vedno raje tudi prijatelji poštene domače zabave iz širše okolice. Prisrčno dobrodošlico je izrekel vodji godbeno-pevske skupine Pavletu Kernjaku in vsem posameznim članom ansambla ter se jim že vnaprej zahvalil, da so se odzvali povabilu našega društva in prispeli kljub neugodnim prilikam v naš mrzli in zasneženi Kot. Med drugim je dejal: »Z vsa resnostjo bi še opozoril prisotne, da imamo danes v naši sredi moza, ki zasluži vse naše priznanje in spoštovanje. Z imenom Pavleta Kernjaka je neoljubivo povezano nad štiridesetletno požrtvovalno delovanje za ohranitev in razvoj naše pevske kulture na Koroškem. Brez priznanega pevovodje in skladatelja naših domačih pesmi Kernjaka bi bila koroška slovenska pevska kultura na znatno nižji stopnji. In če se danes isti mož, ki bi lahko že užival zasluženi počitek, še prizadeva in na drug način skrbi za ohranitev in širitev naše vedno lepe narodne glasbene in pevske umetnosti, smo dolžni, da se mu za vse iskreno zahvalimo.«

Prijetno in prisrčno razpoloženje je zavladalo že v začetku sporeda, ki je obsegal tri dele ter bil pester in bogat. Točko za točko smo sprejemali z viharim aplavzom in navdušenje poslušalcev se je vedno bolj in bolj stopnjevalo. Ansamblu smo hvaležni za lepi kulturni užitek. Lep uspeh je požela Kernjakova skupina iz St. Ilja v selskem Kotu. Izredno prijetno je bilo vse do policijske ure, ko smo morali končati. In če so nam pri ločitvi gostje iz St. Ilja zagotavljali, da take domačnosti in prijetnega vzdušja med njimi in občinstvom doslej še niso doživeli, potem nam gotovo nihče ne bo zameril, če se s tem malo pohvalimo.

In končno: Vsem, ki so k temu uspelemu družabnemu večeru kakor koli pripomogli, se iskreno zahvaljujemo. Tistim posameznikom, ki bi v svoji ozkosti radi razbili našo strnjeno in jim skrb za ohranitev narodne zavesti našega malega človeka očitno nič ni vredna, pa povabimo na našo prihodnjo prireditev, da se sami prepričajo o našem poštenem delovanju.

*

Godbeno-pevska skupina »Pavle Kernjak« je z lepim uspehom in v zadovoljstvo publike koncertirala ob minulih praznikih tudi v Železni Kapli, Globasnici, na Reki pri St. Jakobu in v St. Janžu v Rožu.

Kako je naraščalo prebivalstvo v našem glavnem mestu

Pred nedavnim je celovski župan Ausserwinkler obiskal družino, v kateri so praznovali dogodek rojstva mladega potomca. V Celovcu se rodijo otroci gotovo dnevno in ob vsakem času, vendar to rojstvo je župana napotilo, da je pohitel in materi čestital, ker ta otrok, Roland Graf, je postal 70.000. celovski prebivalec. Župan je poklonil mladi materi šopek nageljnov, sinčku pa hranilno knjižico z vpisano hranilno vlogo v zibelko.

Točno sedemdeset tisoč prebivalcev je ob tej priložnosti dosegel Celovec. Danes, ko to pišemo, jih je gotovo nekaj več ali pa tudi manj, ker prav v tem času tudi smrt zelo pogosto posega v družino. Zanimiva je statistika o razvoju naraščanja prebivalstva v Celovcu. V davni preteklosti, v 16. stoletju, ko je Celovec postal glavno mesto naše dežele, je znašalo stanje prebivalstva le okoli 3500 oseb. Do začetka 18. stoletja je naraslo na približno 5000 oseb. Prvo bolj natančno štetje celovškega prebivalstva so izvedli leta 1782. Takrat so ugotovili, da živi v Celovcu že 10.291 ljudi. Zaradi poznejših vojnih homatij so leta 1820 našli v Celovcu spet samo 10 tisoč prebivalcev. Poznejša uradna štetja celovškega prebivalstva pa navajajo naslednje

številke: Leta 1857: 13.712, leta 1880: 16.590, leta 1900: 21.630, leta 1910: 25.825, leta 1923: 27.423 in leta 1934: 29.671. Po vključitvi obrobnihih občin v Celovec je znašalo število prebivalstva leta 1939 točno 56.701 osebo. Pri ljudskem štetju leta 1961 pa že 69.193 prebivalcev.

Brez dvoma bi v našem glavnem mestu živele še več ljudi, če ne bi bilo vedno še peče stanovanjske stiske. Cenijo, da približno 15.000 delavcev niha med domom v različnih krajih Koroške, predvsem južne pokrajine naše dežele, in svojimi delovnimi mesti v Celovcu, ker v kraju svoje zaposlitve ne morejo dobiti človeka vrednih stanovanj. Če bi prišli tem nihajočim delavcem tudi njihove družinske člane, bi živele v Celovcu že davno okoli 100.000 prebivalcev.

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Poločnik. — Tiska založnika in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovljah. — Dopolni naj se pošiljajo na naslov: Celovec - Klagenfurt 2, Postfach 124.

Bogastvo našega planeta

Surovine v zemeljski skorji, morju in atmosferi

Razvoj tehnike je iz leta v leto hitrejši in sodobna industrija zahteva ogromne količine najrazličnejših surovin, ki jih predeluje v uporabne proizvode. Tudi tempo industrijske proizvodnje postaja vse hitrejši, s tem v zvezi pa seveda narašča poraba rudnin in energije. Zato nekateri morda menijo, da bodo že v najbližji bodočnosti naši surovinski in energetski viri popolnoma izčrpani in da takrat naš planet ne bo mogel nuditi vsega tistega, kar bo zahtevala industrija. Ali je taka črnoglednost upravičena? Znanstveniki bodo že našli izhod, zatrjujejo optimisti, saj vidimo, kako močno je napredovala znanost v zadnjih desetletjih. In čim več so dosegli v raziskovalnih laboratorijih, tem več se odpira novih poti, ki nas prav gotovo lahko pripeljejo do še večjega blagostanja in napredka civilizacije.

Sicer pa tudi statistični podatki o bogastvih naše Zemlje dokazujejo, da marsičesa še dolgo ne bomo izrabili. To je prva plat. Druga plat pa nam pove, da prenekaterih rudniš sploh še ne izkoriščamo, ali pa jih izrabljamo le v majhni meri, dasiravno bi s pridom lahko služila tehniki in industrijski proizvodnji.

RUDNIKI, KI JIH ŠE NISMO NAČELI

Gospodarstveniki pravijo, da je aluminija, železa, kalcija, natrija in magnezija na našem planetu toliko, da ga človeštvo nikoli ne bo primanjlovalo. Drugače pa je z bakrom, cinkom in svincom. Slednje tri kovine predstavljajo le 0,01 % mase zemeljske skorje in njihova nahajališča na kopnem bodo v naslednjih sto letih prejkone popolnoma izčrpana. Toda samo na kopnem! V morjih in oceanih je namreč bakra, cinka in svinca neprimerno več kot v zemeljski skorji. Računajo, da je v morju raztopljenih nekaj milijard ton teh kovin in napovedujejo, da bodo tehniki nedvomno našli način, kako jih bodo lahko pridobivali iz morske vode.

ZANIMIVOSTI IZ ZNANOSTI IN TEHNIKE

● Nihče ne hodi rad k zobozdravniku, vendar nekateri laže prenašajo bolečine kot drugi. Intelektualci so npr. občutljivejši kot fizični delavci. Tudi zdravje in bolj ali manj trda vzgoja imata pri tem posebno vlogo. Nekaj avstralski zobozdravnik pa je dognal, potem ko je proučil primere svojih 403 klientov, da je večja ali manjša občutljivost odvisna od organizma. Številke dokazujejo: čim bolj svetle oči ima človek, tem laže prenaša bolečine. Glede na odpornost proti bolečinam je tak vrstni red: modre oči, zelenkasto modre, svetlorjave in temnorjave.

● V japonskih ateljih so posneli dvakrat več filmov kot v Hollywoodu. V Veliki Britaniji pride na tisoč prebivalcev 506 izvodov časopisov, kar je v svetovnem merilu najboljša povprečje. V Sovjetski zvezi je največ kinematografov, več kot 37.000, rekord glede filmskih gledalcev pa ima Amerika — dve milijardi.

● Razmeroma največ lekarn, v razmerju s številom prebivalcev, je bilo leta 1961 v Izraelu, kjer je prišel en zdravnik na 418 ljudi, največje pomanjkanje zdravnikov pa je v republiki Mali v Afriki, saj pride en zdravnik na 77.000 ljudi.

● Majhna, 25 cm dolge kletčice, izdelane iz bele plastične snovi, naj bi preprečile nastajanje krvnih strdkov. S tem preprostim instrumentom zaprejo dotok krvi v pljuča tako, da stisnejo dovodnico. Nova metoda do sedaj še ni pokazala kakih škodljivih posledic, čeprav so jo preizkusili že na številnih pacientih.

Sicer pa velja, da je morje domala neizčrpen rudnik, ki se ga pravzaprav še nismo dotaknili. O tem nas zgovorno pričajo naslednje številke:

V kubičnem kilometru morske vode je okoli 50 ton klora, 30 ton magnezija, 19 ton kalija, 2 toni bronca, 29 ton kalcija, 26 ton žvepla, 120 kg joda in še mnogo drugih elementov. Tega ogromnega bogastva resda še ne znamo izkoriščati, vendar pa velja omeniti, da se v nekaterih državah že danes ukvarjajo z različnimi metodami pridobivanja posameznih kemičnih elementov iz morske vode. Zato lahko verjamemo, da bodo kdaj v bodočnosti »oceanski rudniki« nekaj povsem običajnega in da bodo v njih našli domala neizčrpen vir dragocenih surovin.

ATMOSFERA — NAHAJALIŠČE PLINOV

Omenili smo rudno bogastvo, ki ga skrivata zemeljska skorja in neizmerno vodovje oceanov. Pri tem pa nikakor ne smemo pozabiti še na tretje surovinsko skladišče, ki ga najdemo na našem planetu. V mislih imamo ozračje, ki nas obdaja.

Dušik iz zraka že nekaj desetletij izkoriščajo za pridobivanje amonijaka, ki je osnovna sestavina dušičnih gnojil, in še za vrsto drugih uporabnih kemičnih spojin. Mimo dušika pa nahajamo v zraku še kisik, vodik in žlahtne pline, ki jih bomo prav tako lahko praktično uporabili, brž ko bodo tehniki izdelali ustrezne tehnološke postopke za njihovo pridobivanje.

Surovine so osnovna industrija. Napredek civilizacije pa ni odvisen le od industrijske proizvodnje, ampak je tesno povezan tudi s proizvodnjo mnogih drugih dobrin, ki jih potrebujemo v vsakdanjem življenju. Pri tem mislimo predvsem na poljedelstvo. Pa si še oglejmo, kaj je znanost že dosegla na tem področju.

VEČJI DONOS IN ŽETEV NA MORSKI GLADINI

Umetna gnojila, ki jih izdeluje sodobna kemična industrija (predvsem tista na osnovi kalija, fosforja, dušika in še nekaterih snovi), so močno povečala kmetijsko proizvodnjo. Pri tem ima prav toliko zaslug tudi tehnika, točneje povedano, mehanizacija kmetijstva. Še večji pridelek pa bi lahko dobili, če bi kulturnim rastlinam dodali imenovane mikroelemente, to je snovi, ki jih rastline potrebujejo v zelo majhnih količinah, pa vendar odločilno vplivajo na njihovo rast. Med mikroelemente sodijo kovine baker, cink, mangan, železo, kobalt, žveplo, jod, brom in še nekatere druge. Tako kot mikroelementi, pa pospešujejo rast rastlin tudi rastlinski hormoni — fitoncidi, ki jih je odkrila sodobna znanost.

Mimo vsega tega pa moramo v bodočnosti računati tudi na nove prehrabene vire. Takšen nov vir hrane bo morski plankton. Dobri rastlinski in živalski organizmi, ki ga sestavljajo, imajo izredno veliko beljakovin in vitaminov ter so zato primerni za prehrano. Seveda pa jih bodo morali v posebnih obratih predelati, tako, da bo iz njih pridobljena hrana tudi okusna.

Industrija in tehnika zahtevata energijo, ki poganja stroje, vozila, naprave in podobno. Ali bodo morda energetski viri na Zemlji kdaj izčrpani? To morda velja za vodno energijo, pa za nahajališča premoga in nafte. Toda črnoglednost zaradi tega še ni upravičena.

Sonce seva na Zemljo mnogo energije, ki jo doslej uporabljamo le v eksperimentalne namene. Sončne baterije že poznamo. Za naprej pa napovedujejo, da bomo z njihovo pomočjo lahko sevanje Sonca na veliko spreminjali v električno energijo. Pa ne samo sončno energijo — ljudje bodo v bodočnosti izkoriščali tudi energijo Lune. Pri tem mislimo na plimo in oseko, ki ju povzroča lunina privlačnost. Razlika v gladini morske vode med plimo in oseko je ponekod tolikšna, da bi nam lahko poganjala velike elektrarne. Prvo takšno elektrarno že gradijo v Franciji, s podobnimi načrti pa se ukvarjajo tudi v Sovjetski zvezi in Kanadi.

Najbogatejši energetski vir bodočnosti pa je seveda atomska energija. Ako upoštevamo uran, ki je v morski vodi, potem so svetovne zaloge te kovine, ki jo uporabljamo za pogon atomskih reaktorjev, domala neizčrpne.

Tako vidimo, da ima civilizacija na našem planetu še veliko možnosti za razvoj in napredek. Bogastvo, ki ga zakriva Zemlja, pa

Znati se je treba

Neka malo znana švicarska tovarna ur je pred nekaj leti izdelala nov tip ročne ure z avtomatskim navijanjem. Poslala jo je z velikim upanjem na tržišče. Prodaja pa ni uspela, kljub izredni kakovosti in lepi obliki. V tovarni so premišljevali, kako pomagati temu izrednemu izdelku, da najde pot do kupca. Naposled so se odločili in vprašali za mnenje neko propagandno podjetje. Propagandisti so razmišljali in slednjič predlagali tovarni naslednji poskus:

Nova ura je vodotesna in se avtomatič-

Smrtonosni zvoki

Ultrazvoki so lahko dobrodejni pa tudi skrajno nevarni, toliko nevarnejši, ker nimamo organov, s katerimi bi jih zaznavali.

Dobro znana točka musichallov predstavlja zanimiv pojav: glasbenik igra na violino zelo visoke tone, ki jih spremljajo dodatni neslišni zvoki in tako razbije kozarec. Vibriranje zraka spremeni napetost v njem in ga razbije. Vibriranje kozarca pa je tako naglo, da ga ni moč ne videti ne slišati. In vendar, če se s prstom dotaknemo roba kozarca, ki je pod vplivom takih vibracij, nastane na njem rana kot pri izredno naglem drgnjenju.

Toda uničujoči učinki ultrazvokov so lahko hujski. V nekaj minutah utegnejo ubiti majhna bitja, ribe, žabe, žuželke, če jih izpostavimo določenim frekvencam. Rastline so uničene v nekaj minutah.

moramo seveda smotrno izkoristiti. Predvsem velja, da se morata znanost in tehnika razvijati na osnovi sodelovanja vseh narodov, saj bomo le tako dosegli kar največ uspehov.

Tudi „neme“ ribe niso brez glasu

Morske globine, ki so doslej veljale za tihoote, so v resnici tako hrupne kot kmečko dvorišče ob uzi krmljenja. Ribe spuščajo prodirne in hripave krike, kokodakajo, krulijo in trobijo. Ameriški znanstveniki so na plošče snemali podmorske glasove, ki bi utegnili prepoznati sprožitvene mine, katerih izredno občutljivi aparati bi lahko zamenjali glasove rib z ropotom podmornic. Tako so odkrili, da je nešteto običajnih rib, ki so veljale za neme, v privatnem življenju sila hrupnih.

Po uradnem poročilu laboratorija pomorskega topništva ZDA povzročajo na priliko TRIONOTUS STRIGATUS hripav glas, riba „svinja“ — ime ima zaradi krulčevega glasu — pa štrikrat ali petkrat zaporedno zakruli, pri čemer škrtja z zobmi na dnu grla. (Mnogo rib, dozdevno brez zob, jih ima v resnici prav velike v grlu.) Druge ribe „govore“ tako, da drgnejo kot ob kost ali tresejo plavalni mehur, nobena riba nima pa glasik.

Raziskovalci menijo, da ima večina ribjih glasov zvezo s hranjenjem. Strokovnjaki so opazili, da so ti glasovi vsak dan za kako uro do petkrat močnejši kot drugič. Rabe se tedaj verjetno hranijo in med brskanjem po morskem dnu oddajajo glasove. Z njimi hitreje privabijo druge ribe iz svoje črede, kadar najdejo kaj užitnega.

Verjetno je najzanimivejše odkritje teh raziskav, da se ribam s starostjo glas „lomi“. Majhna riba ima tenak glas; bolj ko se stara, nižji postaja. Ocenili so, da se „glas“ mladega godrnjača v petih tednih zniža za eno oktavno.

Okameneli smehljač

JOŽE CIUHA

Besede so se zadušile v drugih besedah. Bile so glasne, toda glasne so bile tudi druge. Med sabo se je teplo preveč glasov, da bi jim lahko smiselno sledil dlje kot trenutek ali dva.

Za roko me je vlekel že drugi cicerone in fijakar z istimi besedami:

„Gospod, pokazal vam bom Bombay, kot ga že nihče ni videl! Stopite, prosim, v mojo kočijo! V tole tu gospod! Gospod, izvolite prosim...“

Kočijo, ki jo je pokazal, je umazanija že zdavnaj propala slednje barve. Vanja je bilo vpreženo pamilovanje vredno kljuje. Zdelo se je, ko da živalica komaj še stoji na nogah. Že zaradi nje ne bi sedel vanjo. Pa ni bilo časa za razmišljanje: roke so se iztezale in besede so se ubijale:

...Gospod, odkril vam bom vse lepote mesta, čudovito mesto, gospod, gospod...

...Gospod, zanesite se name, odlični vodič sem, imam posebno priporočilo od vlade (pod nos se je stegnila roka z razcefranim kosom papirja), peljal vas bom...

...Gospod, želite žensko: Indijko, Francozinjo, Filipinko, Japonko, Kitajko? Sir, Chinese madama very good: dobre so, gospod, ne bo vam žal...

...Ste prvič v Indiji, gospod? To je čudovita dežela: ne boste jo pozabili. Gospod, lahko vam pokažem...

...Želite preproge, gospod? Najlepše kašmirske preproge, kar si jih morete misliti. Vzemite to vizitko, gospod: naša tverda je ranomirana in veselilo nas bo, če nas boste obiskali...

...Usmilite se reveža, gospod. Nikogar nimam: sem brez očeta, matere, bratov in sestra. Samo skromen bakšiš, gospod...

...Gospod, samo pogledajte me. Usmilite se pohabljenca brez rok. Samo eno ano dajte revežu...

...Kupite tale vodič, gospod: v njem je napisano vse. Karkoli želite...

...Gospod, za odlično restavracijo vem: dobra hrana in poceni oskrba, če...

...Želite znamke, gospod? Ste filatelisti? Pokažem vam...

...Avto, gospod...

...Sadje, gospod...

...Cvetje, gospod...

...Gospod, gospod, gospod.

Polem pa spet znova.

Ko sem se prebil iz najhujše gneče, sem bil povsem premočen. Nekaj otrok in žensk z dojenčki v naročju mi je sledilo še nekaj deset metrov, potem pa sem znova utonil v toku množice. Imel sem občutek, da sem zelo umazan: od polu in od rok, ki so me lovile. Samogibno sem se predal neki ljubi, ki se je počasi med prodajalnami in stonjicami, v katerih so sredi razstavljenega blaga sedeli prodajalci.

Gledal sem slepečo mavrico, ki se je prelivala v živih barvah ženskih sarijev, pisanih turbanih sikov z bradami in obroči okoli zapetstij, živahnih nošah in uniformah, bujnem rastlinju, kričeh reklamah in lepakih, razstavljenem

blagu, jestvinah, sadežih in sploh v vsem. Ob tem sem poslušal trušče neštetiš šumov, ki so se stapljali v bučen ritem velemesta in zadrževal diha, da bi se ubranil prodornih vonjev in smradu.

Zašel sem v tuj svet. Začutil sem, da ga ne bom zlepa doumel in spoznal. Bil je bolj tuj od otroških pravljicnih svetov. Ostal je izven meril, ki so jih izoblikovala spoznanja in pridobljeno znanje. Zavedel sem se daljave, ki me loči od Evrope. Pa ne samo daljave: tudi vseh ostalih dejstev, ki jih ni nikoli dovolj, da bi lahko po njih našel potrdilo za negotovost in nemir. In pri tem ni šlo za nikakršno pustolovščino domišljije.

Bombay je milijonsko mesto. Računajo, da v njem živi okoli štiri in pol milijona ljudi. Ulice so ob vsakem času polne. Pri nas bi rekli prepolne. Velik del prebivalcev so brezdomci: ljudi brez strehe in hišne številke. Brezdomci v svojem mestu in svoji deželi. Njih bivališče je ulica in na ulici se zgodi vse, kar nanese njih življenje. Kakorkoli se že odvija, zaznamovano je z veliko bedo in revščino, ki bi ji ne našel zlepa primere. Toliko je in v toliko inačicah se razodeva, da se hipno pomilovanje in usmiljenje kmalu izrodi v topo muko.

Reka me je nosila. Ni bilo časa za predih. Čutil sem gnulobo in slabost v želodcu. Nekateri mornarji so me svarili, naj kar ne hodim na kopno, da to med Port Saidom in Hongkongom ni vredno. Požiral sem slino, ko sem opazoval ljudi, ki so žvečili bellove liste in pljuvali na tla njih krvavordeče obarvano sluz. Rjasti madeži neštetiš izpljunkov so barvili tlak. Bili so delec ogromne poantistične slike, ki je vsebovala vse odtenke nesnage.

Na ulici nisi nikoli sam. Vedno se ti nekdo ponuja ali te zasleduje. Vselej nekdo, ki misli, da bi se na kakršenkoli način lahko s tabo okoristil. Ni dobro, če posvetiš ljudem preveč pozornosti: radovednost potešiš nam-

Kaj obeta položaj na evropskem trgu z mesom?

Pred kratkim je AIZ objavila, da se je po podatkih Fonda za promet z živino potrošnja mesa v Avstriji lani dvignila na 61,5 kg na osebo, kar je 5,5 kg več kot leta 1960. V tej potrošnji mesa konzum mesa perutnine in divjačine ni zajet.

Po teh podatkih je potrošnja mesa v Avstriji v zadnjih 25 letih narasla za 28 %, podatki pa tudi kažejo, da je okus avstrijskega prebivalstva še vedno pri prašičjem mesu. Kakor je zadnjih deset let naraščala ponudba prašičjega mesa, tako je naraščala tudi njegova potrošnja. Leta 1955 je znašala potrošnja prašičjega mesa le dobrih 48 % skupne potrošnje mesa, lani pa je znašala že 54 %. Avstrijci pojemo v srednji in zahodni Evropi največ prašičjega mesa.

Te primerjave ne dajejo le odgovora na vprašanje, zakaj je bilo treba lani proli pričakovano uvoziti 16.000 prašičev, da so bile krite potrebe po prašičjem mesu v naši državi. Po taistem poročilu pričakujejo pristojni krogi, da tudi letos kljub porastu števila prašičev ne bo prišlo do prekomerne ponudbe klavnih prašičev, ker je po zadnjih štetjih pričakovati, da se bo domača ponudba na trgu povečala le za okroglo 100.000 prašičev, kar pa ne bo zadostovalo za kritje pričakovanega povpraševanja.

Drugegač je položaj na trgu s klavnimi govedi in z govejim mesom. Na skupni potrošnji mesa v Avstriji je goveje meso udeleženo le s 37,6 %. Ker proizvodnja govejega mesa v državi nagelje narašča kot njegova potrošnja, se je pričel zadnja leta rapidno večati njegov izvoz. Leta 1962 je znašala vrednost avstrijskega izvoza goveje živine in govejega mesa 812 milijonov šilingov, lani pa je že v prvih devetih mesecih preseгла vrednost 778 milijonov šilingov in je pričakovali, da bo skupna vrednost lani.

Ali je seneni silo gospodarsko na mestu?

Seneni silosi so zaenkrat zadnji krik v stremljenju za poenostavitev dela pri pravilu sena in za pridelavo najbolj kvalitetnega sena. Ker pa so ti silosi (Alkosil, Harvestore in drugi podobni) v nabavi in gradnji dokaj dragi, je vprašanje, kje so gospodarsko na mestu, zelo akutno.

S tem v zvezi je višji kmetijski svetnik dr. E. Lategahn objavil v »Mitteilungen der deutschen Landwirtschaftsgesellschaft« razpravo, kjer med drugim pravi, da so skupni stroški za obratovanje pripravljenega senenega silosa manjši od stroškov, ki so povezani z gradnjo masivnega skednja. Poleg tega ima seneni silos tudi pomebne delovnotehnične prednosti in omogoča pridelavo sena najboljše kvalitete. 15 do 17 kg sena iz senenega silosa zadostuje ob dodatku 1/2 kg koruznega zdroba za dnevno molznost 22 kg mleka na kravo.

skega izvoza goveje živine in govejega mesa preseгла vrednost milijarde šilingov.

Ob takem porastu izvoza živine in mesa seveda ni odveč, da si nekoliko podrobneje ogledamo nadaljnje pogoje za njihovo vnovčenje na inozemskem trgu. Glavna odjemalca avstrijske klavne živine in mesa sta Italija in Zahodna Nemčija, ki sodita med glavne tri uvoznike mesa v Evropi. Italija je v prvih devetih mesecih minulega leta z uvozom 526.000 govedi postala glavni evropski uvoznik mesa in potisnila Veliko Britanijo, ki je uvozila le 500.000 govedi, na drugo mesto med evropskimi državami uvoznicami mesa. Na tretjem mestu med temi državami stoji Zahodna Nemčija, ki je v prvem tričetrtletju 1963 uvozila 297.000 govedi. Italijanski uvoz klavne živine zadnja leta izredno močno narašča. Po objavljanih cenitvah je lani znašal 600.000 do 700 tisoč govedi, kar je še enkrat toliko kot leta 1962.

Med tri glavne izvoznike klavne živine sodi poleg Francije in Jugoslavije tudi Avstrija. Vse tri države vendar še zdaleka niso v stanju, da bi zadostile potrebam po govejem mesu na evropskem trgu, ki se večja letno za 3 do 4 %. Tako je morala samo Italija lani med januarjem in septembrom uvoziti dodatno še nad 240 tisoč ton govejega mesa iz prekoceanskih dežel. Ta uvoz je za 120 % višji, kot je bil v istem razdobju leta 1962.

Skupno gledano ima Evropa še vedno premalo govejega mesa. V kolikor imajo nekatere države viške, obstoja po drugih državah še naprej pomanjkanje govejega mesa. Vse doslej izdelane študije pa kažejo na porast povpraševanja za govejim mesom. Ta porast ocenjujejo tudi v prihodnje na 3 do 4 % letno. Odprto je vprašanje, koliko bo lastna proizvodnja držav uvoznic v prihodnje v stanju kriti to povečano povpraševanje. Pri tem si moramo biti na jasnem, da krma ne bo element, ki bo omejeval proizvodnjo klavnih govedi. Omejevalni činitelj pa bi lahko bil sklad telet, ki je odvisen od molznosti krav. Večja je molznost krav, večja je proizvodnja mleka in tem manjši je po izkušnjah število krav, z njimi pa tudi število telet. Sicer imajo države Evropske gospodarske skupnosti še

možnosti dovolj za povečanje števila krav, vendar izgleda, da se to število tam v doglednem času ne bo povečalo tako, da bi s fondom telet te države lahko krile povpraševanje po govejem mesu. Zato bodo slej ko prej odvisne od uvoza iz takomenovanih »tretjih držav«, med katere sodi tudi Avstrija.

Za nas je pri tem posebne važnosti dejstvo, da Italija verjetno nikoli ne bo v stanju kriti potreb svojega trga po mesu. Na to ne kaže le rapidni porast italijanskega uvoza mesa, marveč tudi poročilo, ki pravi, da samo v ravnini reke Po pada število goveje živine dnevno za 1000 glav. Sicer je italijanska vlada odobrila sedaj 50 milijard lir pomoči za izboljšanje in povečanje števila živine, vendar je tudi ta pomoč v italijanskih pogojih le kaplja na vroči kamen, ki zaradi ostalih pogojev za živinorejo v Italiji problema ne more rešiti. Italija in Zahodna Nemčija bosta ostali slej ko prej dober odjemalec naše pilovne živine. Naša skrb pa mora biti, da bomo s sodobnim pitanjem — ki je tudi za nas najcenejše in najbolj enostavno — v čim večji meri zadostili pogojem, ki jih domači in inozemski trg postavlja na kvaliteto klavne goveje živine.

Slovenska kmečka zveza obvešča:

V nedeljo, 12. januarja 1964 bo ob 9. uri dopoldan pri Brezniku v Pliberku (kavarna)

sestaneč zaupnikov in članov Slovenske kmečke zveze pliberške okolice

z njenim Izvršnim odborom. Namen tega sestanka je, da se po eni strani Izvršni odbor SKZ seznani s kmečkimi problemi pliberške okolice, po drugi pa s svoje strani seznani zaupniki in člani SKZ s splošnim položajem in razvojem kmetijstva v Avstriji ter z delom in prihodnjimi nalogami SKZ.

Na sestanku bo najprej govoril zborniški svetnik Mirko Kumer o izkušnjah kmetijskega zastopnika v občini in v komunalni politiki, zatem pa bo tajnik SKZ Blaž Singer govoril o sodobnih agrarnih vprašanjih in o agrarnopolitičnem konceptu SKZ. Po obeh govorih bo sledilo skupno posvetovanje o delu in prihodnjih nalogah SKZ in izvoljenih kmečkih zastopnikov v pliberški okolici ter o splošno gospodarskih in agrarnopolitičnih problemih.

Osem novih sort krompirja v Sloveniji

Jeseni leta 1962 je komisija za potrjevanje posevkov in semenskega blaga Socialistične republike Slovenije potrdila osem novih sort krompirja, ki jih je pod vodstvom ing. Viktorja Repanška vzgojil zavod za poljedelstvo Kmetijskega inštituta Slovenije. Od teh sort, ki so nastale s križanjem in dolgoletnim zlahtnenjem, so štiri sorte z rumenim mesom, štiri pa z belim. Rumeno meso imajo sorte Vesna, Karmin, Dobrin in Matjaž, medtem ko imajo sorte Cvetnik, Jubilej, Igor in Viktorija belo meso. Po uporabnosti sodijo od rumenih sort Vesna, Karmin in Dobrin, od belih pa Cvetnik in Igor med jedilne sorte, medtem ko sodita med bolj gospodarske sorte Viktorija in Matjaž, vendar štejejo tudi ti dve sorti še med jedilne.

Kar tiče časa zrelosti slovenskih sort krompirja za izkop, je Vesna najranjša sorta. Za njo dozori kot rane sorte Cvetnik, Jubilej in Karmin. Kot srednjerani sorti navaja opis sorti Dobrin in Igor, medtem ko sta Viktorija in Matjaž sorti, ki dozori jeseni. Najrodovitnejši med njimi sta Matjaž in Viktorija, ki sta v poizkusih dali tudi 451 in 607 q gomoljev po hektarju. Kot zelo rodovitni sta se izkazali tudi rumeni Karmin in beli Jubilej, ki sta dali nad 300, pa tudi 514 in 557 q gomoljev po hektarju. Slabše od teh so se po rodovitnosti izkazale sorte Cvetnik, Igor in Dobrin. Različno od kraja poizkusa je pridelek nihal pri Cvetniku med 186 in 352 q, pri Igorju med 228 in 396 q, pri Dobrinu pa med 190 in 376 q gomoljev po hektarju. Rumena zelo rana sorta Vesna, ki je šla šele leta 1962 v poizkuse, je dala pridelke med 304 in 331 q gomoljev po hektarju.

Po teh podatkih bo pri slovenskih sortah krompirja zanimiv še odgovor na vprašanje o kakovosti teh sort v primerjavi z drugimi sortami. Prvi odgovor na to vprašanje je dala poizkušnja krompirja, ki jo je Seminarska v Ljubljani priredila začetkom novembra 1963. Ob tej priložnosti je 24-članska komisija ocenila 16 sort krompirja, ki so rasle vse na istem kraju in pod istimi pogoji. Po poskušnji in vsestranski oceni pripravnosti vseh 16 sort za uporabo v kuhinji je komisija dala najboljšo oceno sortam Cvetnik, Bintje, Jubilej, Dobrin, Vesna in Matjaž, najslabšo pa sortam Voran in Karmin. Cvetnik je dobil pri oceni 41,9 točke od skupno 50 možni htočk, ki jih je mogla ocenjevalna komisija podeliti.

Po opisu in oceni, ki smo ju ravnokar podali, lahko sklepamo, da so omenjene nove slovenske sorte krompirja prve preizkušnje pred kmeti pridelovalci in pred potrošniki uspešno prestale. Če pa upoštevamo, da so razen sorte Vesna vse še kar precej odporne proti boleznim izrozevanja in proti krompirjevi plesni, potem smemo pričakovati, da se bodo lahko vključile v mednarodni sortiment krompirja, iz katerega so nastale po dolgoletnem križanju in zlahtnenju.

reč dosti prej, kot se jih potem otreseš. To sem okusil že v prve pol ure. Nerač sem nasilen, toda to je bil edini način samoobrambe. Poslej sem raje opazoval ljudi od strani.

Večkrat te povleče za dlan ali hlačnico nedohranjen otrok ter z velikimi in žalostnimi očmi prosi za drobiž. Daš mu ano ali dve, in potem si v trenutku žrtve mnogih drugih otrok. Potem se jih ne otreseš več. Sledijo ti v korak in nenehno ponavljajo vedno iste besede: nimam očeta, nimam matere, nimam brata, nimam nikogar in še nimam —, nimam —, nimam. To je tudi vse, kar premore njih angleščina. Mnogo med njimi je bolnih in pohabljenih. Hibe in rane ponujajo v gnusne nadrobnosti: ko da gre za izredno cirkuško atrakcijo.

Bombayske ulice so pomnožile prizore, s katerimi sem se srečal v Džibutiju. Vzhod ni sentimentalno tenkočuten, se pa zaveda, da je tenkočutnost pogosto zelo ranljiva točka ljudi, ki prihajajo s siteda Zahoda.

Če me ni nihče nadlegoval ali mi sledil, so me spremljali psi. Z enako lakoto in enakim pričakovanjem kot ljudje. Celo tisti, ki so jih brcali, se jih niso znebili.

Zavil sem v stransko ulico in hrup se je nekoliko polegel. Tudi vsiljivost je popustila. Razumel sem, da sem se umaknil trgovcem. Razen otrok se ni nihče več zme-nil zame.

Kmalu sem se vrnil nazaj na široko cesto: nazaj med trgovce. Vsakdo, ki premore nekaj banan, kravat, prstan ali nalivno pero, že trguje. Ne pusti te, da bi šel neoviran mimo njega. Posebno tisti, ki imajo nekaj več kot nič. Gotovo te spremijo vsaj nekaj korakov. V vsiljevanju so neverjetni mojstri.

Ob stojnicah z odpadnim blagom so tudi velike in dobro založene trgovine. Mnoge med njimi so okusno in moderno opremljene. Posebno tiste, ki vodijo proti mest-

nemu centru. Ta je namreč precej enak evropskim vele-mestom. Tu Vzhod nekoliko popusti. Zato sem se dosti raje potikal po periferijah.

V trgovincah so vzbudile mojo pozornost kričave podobe indijskih božanstev, junakov in svetnikov. Njih simbolika je zgovorna, vendar je nisem razumel. Poleg pretilirane načičkanosti v obleki in nakitu je bilo v njih še dosti infantilne grotesknosti in osladnosti. Naturalizem in alegorija sta se enako dopolnjevala v medeni vulgar-nosti. Bile so cenen kičast izdelek.

Na podoben in neprijeten način so me prizadele žen-ske, ovešene z mnogimi ogrlicami, zapestnicami, oglež-njicami in težkimi uhani, ki so s vojo težo potegnili uho do ramen, tudi če ni bilo uhanov v njih. Mnoge so imele poleg uhanov še druge okraske, nanizane po vsem vna-njem robu ušesne školjke: bile so kot okovane. Podobno je bilo tudi z nosnicami, ki so jih krasile zvezdice, drob-cene roze, vtem ko se je dolžina nosu podaljšala v viseč obesek. Kdaj pa kdaj so posamezno nosnico preba-dali veliki zlati obroči, z manjšim okrasom nekje na obodu. Enako neprijeten vtis je zapuščal nasmeh teh žena. Ko so se smejale, so kazale po betlu obarvane zobe, dles-ni in jezik: vse je bilo krvavo rdeče.

Trčil sem tudi ob krave. Ob »svete krave«, kot jih imenujejo zapadnjaki. V resnici so samo nedotakljive, kot vsa živa bitja, skozi katere potuje skozi mnoge menjave duša večni svobodnosti naproti. Koščene in tuberkulozne so tavale v senci hiš in trudne polegale, kjerkoli je na-neslo. Njih vimen so bila usahla in niso menda nikoli dajala mleka. Pasle so se na številnih predmestnih sme-tiščih, kjer so delile hrano z orli, krokariji, podganami in psi.

Zvečer sem šel v kino v središču mesta. Dvorana je bila ogromna, moderna, lepa in hlajena. Tu sem se srečal

z odišavljenimi smetano: z zapeljivo eksotiko obarvanih lic, prekrasnimi svilenimi sariji, izvezenimi z zlatom, bom-baysko inačico promenadnih levov, tolstimi premožniki in njihovimi ženami, vkovanimi v zlato in dragulje, belo ošab-nostjo, ki je zorela še v kolonialni atmosferi, in mnogimi drugimi primerki vseh barv in ras, ki jih bežni pogledi v naglici niso znali dešifrirati.

Po predstavi so se drenjali okoli kina avtomobili. Rikšisti in kočijaži so obstali v previdni oddaljenosti. Z Vilkom in gručo mornarjev smo se peš napotili proti pri-stanišču: ni bilo predaleč. Kmalu so nas prestregli berači in otroci. Ni jih bilo toliko kot za dne, bili so pa enako vsiljivi. Kljub nočni uri se je na cesti še vedno znašel preneki cicerone in agent prostitucije.

Na pločnikih so spali ljudje. Ponoči se šele prav raz-krije problem brezdomstva. Spali so na cunjah, papirju ali pa kar na prahu, nesnagi in presušeni izpljunki. Glave so se dotikale nog in si postilljale s tujimi okonč-nicami. Med sabo so bila izpremešana, dolga in kratka te-lesa, stara in mlada. Ločila so se po starosti in spolu, v koščeniosti pa so si bila enaka. Nihče se ni zmenil zanje: preveč jih je bilo. Ljudje so spretno prestopicali čez speče. Če se ti je korak slučajno kdaj zapletel, se ni nihče vzne-mirjal. Pod nadstrešnim vhodom v zakotno trgovino smo naleteli na deklici, ki gotovo nista bili stari štiri leta. Tes-no objeti sta na golih tleh, z blaženim otroškim nasmehom na ustnicah: sami v nelepem svetu velikih ljudi.

Vse kaže, da je v tej deželi selekcija kruta zakoni-tost. Poleg bede, revščine, kaš in socialnih nesorazmerij rušijo monotone ritme drobnih človeških usod še epide-mije in elementarne nesreče. In tedaj je z ljudmi skoraj ta-ko kot z muhami ob jesenskem mrazu.

(Nadaljevanje sledi)

Dekle je bila res lepa. Ljudje, ki so prihajali v park — celo tisti, ki so počenjali to že več let — niso pomnili, da bi kdajkoli videli dekle, ki bi se lahko merila z njo. Zrahljala je prepričanje v materialnost sveta in ljudje, ki so hodili mimo klopi, kjer je sedela, so mislili, da so šli pet korakov skozi drug svet. Celo stavec, ki se je že dolga leta sprehajal po parku z ošiljeno palico, je odprl usta in hodil tako do konca drevoreda. In ta stavec je marsikaj videl, lahko je pripovedoval o majskih nočeh, ko je — dušeč se v zlobnem zadovoljstvu — preganjal iz teme uboge in presraščene ljubimce.

Dekle je sedela na klopi z mladeničem. Ni bil mnogo starejši od nje — imel je kakšnih devetnajst ali dvajset let. Bil je lep, vendar ga je zasenčila z vsako najmanjšo kretnjo ali pogledom. Dekle je nosila v sebi košček sonca — tako so menili ljudje, ki so hodili mimo. Nekoč je rekla:

„Pozno je. Odití moram.“
„Kakor hočeš,“ je dejal mladenič. „Tukaj se dobro počutim.“
„Boš storil to, kar sem te prosila, ali ne?“
„Saj sem ti povedal.“
„Obžaloval boš.“

„To je moja skrb,“ je dejal mladenič. Iz žepa je potegnil zavitek, potrkal po njem, potegnil iz njega cigareto in si jo prižgal. Zavitek je dal nazaj v žep.

„Tudi jaz kadim,“ je dejala dekle.
„Ni prav. Nikotin škoduje zdravju. Ljudje postanejo grši, če kadijo.“

Pogledala ga je izpod spuščениh trepalnic. Imela je temnosive oči. V njih se je svetlikala zvezdica medeninaste barve. Hotela je nekaj reči, toda mimo je prišel moški v temnomodri obleki.

Bil je mlajši uslužbenec. V življenju ni dosegel ničesar, kajti manjkalo mu je nardjenosti in vztrajnosti. Kakor vsi ljudje te vrste je sodil, da mu delajo krivico in ga ne razumejo. Pogledal je lepo dekle in pomislil: „Moj bog! Ko bi imel takšno! Morda bi bilo vse drugače? Takšna ženska lahko vse spremeni, morda bi se zaradi nje še česa oprijel? Tako pa imam — strlo življenja. Oh, k vragu vse skupaj! Odití moram v kino. Človek se še razžalosti...“ Postal je otožen in pospešil je korake.

Ko je odšel mimo, je dekle vprašala mladeniča:

„Ali mi boš dal ali ne?“
„Ne ponavljam rad,“ je odvrnil.
Pogledala ga je s temnimi očmi in dejala tiho:
„Vlačugin sin!“
Zasmejal se je. S čevljem je brcnil kamenček, ki je ležal na stezi, in dejal s tihim, prijetnim glasom:
„Malce si se zmotila: nisem tvoj otrok.“
„Če bi bil,“ je dejala, „bi vedela, kaj storili.“

Postrani jo je pogledal in odgovoril:
„Čemu me potem sprašuješ, kaj naj storiš s svojim?“

„Saj je tudi tvoj.“
„Lepo pripoveduješ,“ je dejal, „in hudo ganljivo. Toda takrat nisem bil sam. Razen mene so bili še Mitek, Roman pa več drugih. Čemu prihajaš po denar prav k meni? Mar sem Miklavž?“

„Z drugimi nisem imela ničesar.“
„Hodila si z njimi.“
„Le zato, da bi se odpočila in sprehodila. Noč je bila tako lepa...“

„Tako torej,“ je dejal ravnodušno. Ugasnil je cigareto, položil roke na naslonjalo klopi in se prelegnil. Za trenutek je pogledal nebo, ki se je temnilo, pa dejal: „Neprijetno je, toda že zdavnaj sem prenehal

MAREL HLASKO

Lepo dekle

verovati v čudeže. Še nikdar nisem slišal, da bi odšla dekle ponoči z moškim k reki, da bi gledala v luno. V takšnih primerih običajno luna gleda njiju.“

Dekle je dvignila glavo in ga pogledala v oči. Molčala je. V roki je mečkala mlado vejico. Roke je imela ko Madone na starih slikah: dolge, tanke, nemirne — ko da imajo lastno, lepo življenje. Mimo je prišel moški; pogledal jo je, zatem njene roke, in vzelo mu je sapo. Bil je mlad pisatelj in sanjal je o tem, da bi napisal velik ljubezenski roman, na katerega ljudje komaj čakajo. V tem trenutku je osupljivo jasno uzrl pred seboj celoto; že dolge mesece so se mu v glavi vrteli prizori, dialogi in osebe, toda šele v tem trenutku je razločno videl svoje delo kot zaokroženo misel.

„Imam ga,“ je vznemirjeno sklepal, „zdaj ga imam. Po naključju sta se srečala na klopi v parku. Pričtenja se ljubezen, prva ljubezenska noč... Do vsega se vedeta cinično, športno, kajti tako sta sklenila, da bi se izognila zapletom in razočaranju. Toda sčasoma — vznikne ljubezen. Velika ljubezen, ki dela človeka močnega in ga upogne na kolena. Toda onadva ne verjame ta vanjo. Teži ju cinični začetek. Na koncu spoznata za kaj gre, in ostane ta skupaj. Ljubezen ju je združila. To bo delo, polno globine...“ Vesel je odhitel domov.

Dekle je rekla mladeniču:
„Prav, kakor želiš. Pokazala ti bom, kaj znam. Tudi drugi bodo zvedeli za najino sladko skrivnost. Ne boš se več pobral. Pozabil boš, da si hotel postati inženir, dragi moj. Pomagala ti bom.“

Mirno ji je odgovoril:
„Draga, smešna postajaš in to je slabo. Osebnost se bojim v življenju le tega, da bi postal smešen.“

„Kljub temu boš smešen.“
„Ne popolnoma. Tudi jaz te lahko spominim na nekatera dejstva. Na primer tole: noč je, fant v vojski misli na svoje dekle in sanjari o trenutku, ko bosta spet skupaj. Kajpada stoji na straži... Lepo, mar ne? Sočasno pa...“ Pogledal jo je od blizu in nadaljeval trdo: „Sočasno pa se dekle zabava v „Komorni“ z dvema starejšima tipoma, ki imata še lokale v Hmelni ulici in mehke noge. Dekle odide kasneje z enim od njih — na smrt pijana. Zatem pijančuje s tema tipoma do jutra. Zjutraj jima — seveda — pove razburljivo zgodbo o očetu,

sta ga preživela na zemlji. Starka je pogledala dekle in nenadoma zajokala.

„Kaj ti je?“ jo je vprašal mož.
„Čemu nama bog ni dal tako lepih otrok?“ je dejala. — „Čemu nama ni dal takšnih otrok?“

Starec je slisnil njeno zgrbančeno, belo dlan.

„Ljubila sva se,“ je dejal. „Dobro sva se imela. Bog nama bo oprostil, ker ne zapuščava nikogar. Saj nisva sama kriva.“

„Da,“ je rekla s težavo. Obrisala si je solze in vzdihnila. „Vendar bi bilo bolje...“

Zgrbljena sta odšla po zelenem drevoredu. Mladenič je dejal:

„Organiziral ti bom.“ — Za trenutek je umolknil in pristavil: „Počakal bom, dokler se ne boš poročila.“

„In kaj zatem?“

„Nič. Včasih vaju bom obiskal. Seznanila me boš s svojim soprogom... Včasih se bomo pogovorili o davnih dogodkih.“

„Prihodnji teden torej?“

„Da.“

„Prav,“ je dejala. Dvignila je svoj lepi obraz. Zahajajoče sonce je za trenutek posijalo nanj. Njeni lasje, polti, oči, usta in ramena so bili polni sonca. Pogledala je v zelene drevesne krošnje in tiho rekla:

„Dolgo boš moral čakati.“

„Na ljubezen ni treba dolgo čakati.“

„Ah, da,“ je zaspeševala.

Patem je umolknila in na njenem obrazu je ugašala večerna zarja, kajti sonce se je skrillo za drevje. V polednjih žarkih je dekle zagledala dva moška, ki sta hitela domov z dela. Bila sta starejša človeka z nagubanimi obrazoma in sivimi lasmi na sencih. Nižji je pogledal dekle in obraz mu je spreletela bolečina.

„Kaj ti je?“ je vprašal višji.

„Neumnost,“ je dejal nižji in si prizadeval, da bi se nasmešnil. Z dlanjo si je utrljeno podrgnil čelo in ponovil: „Neumnost. Dobro vem, da človek ne bi smel kazati žalostnega obraza. Toda včasih se je težko veseliti.“

„Zaradi česa bi se moral veseliti?“

„Pred vojno sem odsedel deset let in sanjari, da bodo naša dekleta po vojni takšna ko tale. Ko so me strpali v zapor, sem bil še dokaj mlad — ko tale fant, ki sedi z njo. Bil sem naiven in tako sem si predstavljaval svobodo. Šele ko so mi zabrenkali po rebrih, se je vizija malce spremenila.“

„Prav, toda zakaj tako žalostno gledaš?“

„Včasih je vendarle težko, če pomisliš, da nikdar nisi imel takšnega dekleta.“

„Neumnost,“ je dejal drugi. Dregnil je nižjega v rebra in dejal: „Mar je to slednjič pomembno? Najvažnejše je, da takšna dekleta živijo, da so lepa, ljubijo svoje fante in da jih ti ljubijo.“

za oddih in razvedrilo

Zasedal je senat okrožnega sodišča. Razpravljali so o kaznivem dejanju Mitra Marina iz vasi Goroske, ki ga je sosed Peter Marin tožil, češ da mu je ubil konja.

Govoril je zagovornik. Toda na topih obrazilih sodnikov je kakor vedno le bdela tista negibna sodniška potrpežljivost in ravnodušje, ki nikoli ničesar ne obeta.

Predsednik se je bil poglobil v daljna razmišljanja. Prvi sodnik je risal konje, drugi, ki je bil glasbeno nadarjen, je narisal veliko noto in jo s svinčnikom skrbno povečeval.

Obtoženi Mitar Marin, droban, plavalas kmet, bos in v srjaci, je stal s pokrivalom v roki; prav nič ni razumel, kaj govori njegov zagovornik, in je gledal in opazoval veliko črno muho, ki je brenčeče udarjala ob okensko šipo, ven pa ni mogla. Čez čas, ko je advokat premolknil, da bi si oddahnil, se je Mitar obrnil k sodnemu slugi, ki si je pri vratih ravnodušno čistil nohte in mu glasno rekel: »Priatelj, daj no, preženi to nesnago, dovolj se je nabrenčala!«

Sodniki so ga pogledali z nasmehom in sočutjem. Predsednik je pozvonil:

»Mitar Marin, zavedati bi se morali, da kot obtoženec niste v zavidanja vrednem položaju. Spodobnost zahteva, da molčite!«

»Ha! Odfrčala je!« je rekel Mitar in pokazal na okno.

Sodniki so se spet zasmejali. Advokat je strogo pogledal svojega varovanca, nato pa raztegnil obraz v blag nasme in nadaljeval:

»Da, gospodje sodniki! Te okoliščine je treba, da tako rečemo, upoštevati. Z drugimi besedami, pojasniti je treba psihologijo, moment tako rekoč. Zamislite si: noč, črna kakor vrh, noč na kmetih! Še prsta ne vidite pred očmi. Moj klient leži sredi dvorišča ali tam nekje na gumnu in po svoji sveti državljanski pravici varuje svoje snopje in stog žita, ki ga je s krvavim znojem pridelal. Varuje svoj trud, tako rekoč, in tam leži truden po dnevnem delu! Na vse je pozabil (pri-

če se v dvomu spogledajo). Na vse: na ženo, na otroke, še celo na nebo, kakor pravi pesnik! Delo ga je popolnoma uspavalo. A zdajci... kaj vidimo, gospodje sodniki? Kaj? Ni besede, da bi lahko opisali. Človeški jezik te-

ELIN PELIN

Advokat

ga ne more izraziti! Da! Zdajci se moj klient zbudi in vidi... o, groza, življenje mojega klienta visi na dlaki! Ali res? Nad njegovo glavo stoji velikanska pošast, grozovita, strašna, pripravljena, da ga požre! V strahu, docela prirodno, izgubi moj klient, gospodje sodniki, tako rekoč vso zavest. Vidi, kako bruha pošast ognjene zublje iz nozdrvi, vidi njene krvave oči, ki žare v pijani krvoločnosti... moj klient se strese od strahu... Ne ve, kje je, ne ve, kaj se z njim godi. V polsnu zgrabi puško in — daaaaam — ustrel! Pošast se zgrudi, nato vstane, preskoči plot, zbeži na plan, naleti na neko slamo, se od bolečin zarine vanjo in... pogine! E, gospodje sodniki, vprašam vas, mar je moj klient kriv, če ta pošast ni bila nič drugega kakor, tako rekoč, konj nekega Petra Marina? Nekakšno zgazano kljuse, vredno kvečjemu petdeset levov. Da! Kje je tu kaznivo dejanje? Kje?... Sicer pa, gospodje sodniki, presodite in preudarite! Upoštevajte oba zakona... Božjega, ki nam sleherni trenutek govori, da varujemo svoje življenje pred prikaznimi in sploh pred čemer si bodi, ter človeškega, ki ločuje dejanja na kazniva in nekazniva... Oba zakona pa opravičujeta mojega klienta!«

Advokat je ponosno pogledal naokoli, obrisal pot s čela, se nasmešnil svojemu varovancu in sedel.

Sodniki so začeli šepetati med seboj. Predsednik je pritisnil na zvonec in zaklical:

»Obtoženi Mitar Marin!«

»Tukaj!« je odgovoril Mitar po vojaško in se postavil »mirno«.

»Kaj nam lahko ti poveš o tej zadevi?«

»Kdo? — Ali jaz?«

»Ti, seveda. Kdo pa!... Saj s teboj govorim.«

»Bom pa tudi jaz povedal, da je to takisto...«

»Kaj praviš, kaj je — takisto?«

»Zastran konja pač,« krepko odvrne Mitar.

»Venomer je skakal čez, na moje dvorišče. Prenekaterikrat sem Petru rekel: „Sosed, za pri konja, ker ga bodo volkovi požrli! V škodo mi hodi, kaj? Ves vrt mi pokonča! Komaj se zmračí, hop, preskoči plot. Uničil me bo!...“ Za nič drugega mi ni bilo žal, gospod sodnik, ampak za bučo... srce se mi trga, da vam po pravici povem. To vam je bila buča, kakšna buča, na — takšnale! To kljuse jo je požrl. Trpel sem, trpel, potem pa rekel: čak, ti bom že dal, se pravi njemu, potem boš videl! Dobro nabašem puško pa čakam. Pozna noč je, pravkar sem hotel leči, lej ga, hop, preskoči. Vrag ne orje in ne seje...«

»Potem?« vpraša predsednik.

»Potem! Kaj je bilo potem? — Puško sem vzdignil in... na mestu!«

»Potem?«

»Potem sva ga z ženo odvedla tja na kraj vasi. Tam sva ga zarinila v slamo, sva ga pač hotela skriti, a potem...«

Advokat je poslušal, kako odkritosrčno razlaga njegov varovanec zadevo, in se je tresel od jeze. Z očmi je skušal ujeti Mitrov pogled, ampak Mitar, ko da je pozabil na svojega zagovornika in je gledal samo v predsednika.

»Kaj praviš, koliko pa je bil konj vreden?« vpraša predsednik.

»Kje bi jaz vedel, koliko je bil vreden!

Zbodljaji

○ **Kdor ljubi prilizovanje, je vreden prilizovalca.** (Shakespeare)

○ **Resnični pogovor je tedaj, če izstopiš iz SEBE in potrkaš na NJEGOVA vrata.** (Albert Camus)

○ **Najhitrejša žival, ki te pelje do popolnosti, je potrpežljivost.**

○ **Če si oče in mati mečeta v glavo krošnike, dobiva otrok napačno mnenje o vrednosti teh potrebščin.**

○ **Človeška družba je mehanični sestav, ki so mu gibala pohlepi in želje. Egoizem je čudovita gonilna moč nravnstvenega zakona.** (Hobbes)

○ **Bodočnost žal ni več tisto, kar je nekoč bila.** (Paul Valéry)

○ **Posušeni strugi nismo več hvaležni za to, kar nam je dajala.** (Tagore)

○ **Če zapreš duri vsem zmotam, jih zapreš tudi resnici.** (Tagore)

Dober konj je bil,« odgovori Mitar.

Advokat srdito tresne s knjigami ob mizo in razkačen vstane.

Senat se umakne k posvetovanju. Zagovornik potegne Mitra na hodnik in se zadere nanj, tresoč se od jeze:

»Živina! Kaj pa jemlješ advokata, če ne znaš lagati!«

In togoten odide po stopnicah.

Naše nagrade — lepe knjige

Vsi tisti, ki ste nam poslali rešitve nagrajnih križank, ste govorili že nestrpno pričakovali današnje število. To je tudi razumljivo: vsaj na tihem je vsak upal, da bo sreča naklonjena prav njemu. Seveda, kdor je poslal pravilno rešitev — in tedaj je bilo takrat izredno veliko — je sodeloval pri žrebanju, kjer je padla odločitev o tem, kateri bo dobil nagrado v obliki lepe knjige.

Kakor rečeno, pravih rešitev je bilo takrat zelo veliko in bo zaradi tega tudi več takih, ki bodo seznam nagrajencev pregledali nekoliko razočarani, ker v njem ne bodo našli svojega imena. Je že tako, da vsak ne more imeti vedno enako srečo; enkrat je naklonjena enemu, drugič spet drugemu, kajti žreb je objektivni in ne pozna nobenih privilegijev. Ravno v tem pa je pravičnost in imajo vsi enake pogoje,

KRIŽANKA ZA ODRASLE

1. nagrada: Joško Buch, Zgornja vesca, p. Bilčous (Drago Vresnik: Dan v oktobru, Jože Pahor: Hodil po zemlji sem naši, Poljske novele)
2. nagrada: Angela Prager, St. Johann na Tirolskem (Fran S. Finžgar: Mirna pota, Jože Pahor: Hodil po zemlji sem naši)
3. nagrada: Peter Wieser, Čahorče, p. Kotmara vas (Ivan Ribič: Gozdovi so mi povedali)
4. nagrada: Martin Kropiunik, Bilčous (Ivo Zorman: Trije Borjanovi)
5. nagrada: Stanko Logar, Kranj (Rok Arib: Zibelka)

KRIŽANKA ZA OTROKE

1. nagrada: Marijan Srienc, Obirsko, p. Železna Kapla (R. L. Stevenson: Otok zakladov)
2. nagrada: Miran Zwitter, Celovec (Plutarh: Življenje velikih Rimljanov)
3. nagrada: Folti Kropiunik, Bilčous (E. S. Thompson: Črni kljusac in druge povesti)

To bi torej bilo. Vsem nagrajencem čestitamo in jih prosimo, da svoje nagrade dvignejo v uredništvu vsaj do konca tega meseca. Vsem ostalim pa naj tudi takrat velja v tolažbo, da bomo ob priložnosti spet objavili nagradno križanko in jim že danes želimo, da bi takrat imeli več sreče. Zdaj pa še pravilne rešitve obeh križank,

ne glede na ime, starost ali kraj bivališča.

Treba pa je povedati besedo tudi o tistih rešitvah, ki niso bile pravilne; tudi teh je bilo precej, posebno pri križanki za odrasle, čeprav ni bila preveč težka. Največ reševalcev se je spotalnilo ob besedi „abot“, bilo pa je še nekaj drugih napak, ki jih ne bi posebej navajali. Pač pa moramo ugotoviti, da so si nekateri reševalci zamislili reševanje le nekoliko preveč enostavno in so nam kot rešitev poslali samo voščilo pod 18. in 38. vodoravno, česar seveda nismo mogli priznati kot pravilno rešitev in smo morali vse take reševalce izločiti od žrebanja.

Zdaj pa vašega potrpljenja ne bi več zlorabljali in vam hočemo povedati, kdo je bil izžreban in kakšne knjige prejme kot nagrado.

Skoraj polovica kmečkih zemljišč v rokah veleposestnikov

V primeri z močnim veleposestvom v Avstriji so naši mali in srednji kmetje le reveži in ni mogoče vskladiti kmetijskih interesov malih in velikih kmetijskih obratov na skupen imenovalnik, kajti razlike načina gospodarstva in osebnega družbenega odnosa do skupnih kmetijskih težav so ogromne ter je praktično nemogoče, da bi mogli veleposestniki z razumevanjem in srcem zastopati prave koristi svojega šibkega sovrstnika — delovnega kmeta.

Poglejmo si na kratko ogromno razliko v kmetijski strukturi v Avstriji. V naši državi je 1,7 odstotka kmetijskih obratov, ki obsegajo več kot 100 hektarjev na zemljišču, to je veleposestnikov. Njihov skupni delež na kmetijski zemlji znaša 47,3 odstotka, to pomeni, da je do malega polovica avstrijske zemlje v njihovih rokah. Na Nižjem Avstrijskem je največji zemljiški posestnik Rudolf Hayos-Spritzenstein, ki poseduje 29.000 hektarjev zemlje. Habsburžani imajo 28.604 hektarjev zemljišč. Tretje mesto v zemljiški posesti na Nižjem Avstrijskem zavzema samostan Lilienfeld s 14.460 hektarji, temu sledi družina Liechtenstein s 12.785 hektarji. V rokah Clarice Rothschild-Langau je 12.689 ha zemljišč. Teh pet obratov poseduje petino nižje avstrijske zemeljske površine, razen tega pa imajo še pomembne površine zemljišč v drugih

gih zveznih deželah. Družina Liechtenstein ima dodatno na Štajerskem še 23.910 hektarjev zemljišč. Nadaljnja veleposestva na Nižjem Avstrijskem odpadejo na Guttmanna (9 tisoč 335 hektarjev), Wittgensteina (6910 ha) in Schönborn-Buchheima (6387 hektarjev). V rokah 10 veleposestnikov na Štajerskem je 178.000 hektarjev zemljišč. Ti veleposestniki so: Mayr-Melnhof, Heinrich Schwarzenberg, dr. Flick, cisterijanski samostan Heiligenkreuz, škofijski ordinariat Seckau, Elias von Parma, benediktinski samostan Admont, družina Liechtenstein, Hohenlohe in Coloredo-Mansfeld.

Na Koroškem poseduje šest veleposestnikov skupno 7 odstotkov zemljišč v deželi. Ti veleposestniki na Koroškem so: Celulozna tovarna Hesperia, Luzern s 17.282 hektarji, škofijsko in stolni kapitelj s 13.638 hektarji, Hans Maresch z 9474 hektarji, Foscari-Widmann-Rizonico, Benetke z 8706 hektarji, Georg Thurn-Valsassina s 7095 hektarji in Heinrich Orsini-Rosenberg s 7021 hektarji.

Največji zemljiški veleposestnik v Avstriji pa je Esterhazy, katerega zemljiško posestvo obsega okoli 64.000 hektarjev.

Veleposestniki so gospodarsko močni, si lahko pomagajo in imajo dobre zveze, česar mali in srednji kmetje nimajo. Močni in pomembni morejo postati le v življenjsko krepkih združničnih organizacijah, kjer lahko združeni močnejše zastopajo svoje koristi. V strunni poklicni združnični organizaciji postanejo močne tudi male eksistence. Značilna je na primer med drugim krivica, da odpade skupno na veleposestnike, ki jim pripada 40 odstotkov poljedelske in gozdne površine v Avstriji, po čudnih davčnih predpisih samo 25 odstotkov enotne vrednosti, dočim je na male kmete, ki vodijo 98 odstotkov kmetijskih obratov in posedujejo skupno le 60 odstotkov zemljišč, preračunana enotna vrednost na 75 odstotkov. To pomeni, da odpade po tej razdelitvi tri četrtine vseh davkov na male kmete.

UNO, 6. ere, 7. ris, 8. ime, 9. ral, 10. tip, 11. INRI, 12. agava, 13. jeza, 14. Azija, 21. riž, 23. Nil, 24. gnu, 25. mat, 28. rakev, 29. ornat, 31. polet, 33. abota, 34. pila, 35. Azia, 36. Gobi, 37. delo, 39. rad, 40. CZP, 41. nil, 42. oni, 43. nar, 44. val.

Vodoravno 1. in 38. naše voščilo: Zelimo veselo praznike in srečno novo leto.

KRIŽANKA ZA OTROKE

Vodoravno: 1. prag, 4. slap, 8. rak, 10. RRR, 11. in, 12. lak, 14. AA, 15. božič, 16. en, 18. vas, 19. on, 20. tek, 21. tri, 22. god, 24. Erna ali Elsa (v tem primeru oboje pravilno), 25. Alpe.

Navpično: 2. ran, 3. ak, 5. Ir, 6. ara, 9. možato, 12. lov, 13. kis, 17. ne, 19. or, 22. ga, 23. da.

Navpično 1. in 7. naše voščilo: Prijelne praznike.

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM

Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.
Dnevne oddaje: 5.55 Kmečka oddaja — 6.00 Pestro mešano — 7.00 Pestro mešano — 7.55 Gospodarske vesti — 9.00 Pozdrav nata — 10.00 Za gospodinjstvo — 13.00 Pestro mešano — 13.05 Opoldanski koncert — 14.00 Objave — 16.55 Kulturne vesti — 18.45 Pestro mešano — 18.55 Lokalni sport — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 11. 1.: 8.00 Otroški zbor radia Celovec — 8.05 Naš hišni vrh — 8.15 Orkestrski koncert — 14.15 Pozdrav nata — 15.30 Ojski menih — 16.00 Poznaš Koroško — 17.00 Popoldanski koncert — 19.00 Sport — 19.20 Mešano za vas — 20.15 Koncert dunajskih filharmonikov.

Nedelja, 12. 1.: 7.00 Majhen jutranji koncert — 8.05 Kmečka oddaja — 9.05 Šopek melodij — 11.00 Dunajski zajtrk z glasbo — 12.45 Gledališka ogledalo — 13.00 Operni koncert — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nata — 17.05 Plesna glasba ob pehli — 18.00 Samo veselje z glasbo — 19.00 Sport — 19.45 Za dobro voljo — 21.10 „Otroci“, komedija.

Ponedeljek, 13. 1.: 8.00 Domovinski spisi — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Komorna glasba — 15.45 Knjižni količek — 16.00 Ljudska glasba — 17.00 Popoldanski koncert — 18.25 Za vas! Za vsel — 21.15 Citati in razumeli — 20.30 Staraavstrijska slikanica — 21.15 Za mesto in deželo.

Torek, 14. 1.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.30 Ljudske pesmi — 15.45 Ljudstvo in domovina — 16.00 Operni koncert — 17.00 Koncert pri kavi — 18.25 Če mene vprašate — 19.00 XY ve vse — 20.15 Radijska igra — 21.30 Willi Fantel s svojimi solisti.

Sreda, 15. 1.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.30 Poje moški zbor iz Celovca — 16.00 Glasba za mladino — 17.00 Popoldanski koncert — 18.15 Pomoč vsakdo potrebuje — 19.00 Olimpijske igre 1964 — 20.15 Radijska igra.

Četrtek, 16. 1.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Moderna glasba na godala — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Ura pesmi — 16.00 Jazz — 17.00 Popoldanski koncert — 18.05 Kmečka oddaja — 18.35 Mladinska oddaja — 20.15 Zabavna oddaja — 21.00 Za filateliste — 21.10 Ljudske pesmi.

Petek, 17. 1.: 8.00 Zveneči jutranji pozdrav — 8.15 Orkestrski koncert — 14.55 Posebej za vas — 15.15 Komorna glasba — 16.00 Operni koncert — 17.00 Koncert pri kavi — 18.00 Godba na pihala — 19.10 Biseri lepote — 20.15 Seine-Donava — 20.45 Melodije Hansa Weiner-Dillmanna — 21.00 Glasbene šarade.

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 23.00, 00.00.

Dnevne oddaje: 5.30 Dobro jutro — 6.10 Z glasbo v dan — 6.50 Pestro mešano — 7.10 Pestro mešano — 7.20 Jutranja glasba — 11.45 Kmečka oddaja — 12.03 Za avtomobiliste — 13.10 Pastro mešano — 14.50 Objave — 17.10 Kulturne vesti — 17.30 Reporter na polji — 18.00 Dobro razpoloženi — 19.00 Za otroke — 19.10 Pestro mešano — 19.20 Kaj slišite danes zvečer — 21.55 Sport — 22.10 Pogled v svet — 23.10 Pogled v svet.

Sobota, 11. 1.: 9.00 Dobra zabava — 9.45 Zabavni zvoki — 11.00 Ljudske pesmi — 13.20 Odmev iz Avstrije — 13.55 Agrarna politika — 14.00 Godba na pihala — 16.00 Za delovno ženo — 16.30 Popevke — 19.10 Oddaja vicekanclerja — 20.15 Avstrijska hit-parada — 21.45 Sport.

Nedelja, 12. 1.: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega? — 10.15 Dunajski zajtrk z glasbo — 11.15 Velika simfonija — 13.10 Za avtomobiliste — 15.00 Ljudstvo in domovina — 15.45 Zveneča Avstrija — 18.00 Godala v ritmu — 19.10 Teden dni svetovnih dogajanj — 19.30 Iz starih knjig — 20.00 Nedeljski koncert iz Münchena — 22.40 Ciganski zvoki iz Budimpešte.

Ponedeljek, 13. 1.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.25 Sadobni avstrijski komponisti — 15.00 Šolska oddaja — 15.30 Za

RADIO PROGRAM

ljubljene gosli — 16.00 Otroška ura — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Popevke — 19.30 Orkestrski koncert.

Torek, 14. 1.: 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Šolska oddaja — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Ljudske viže — 13.10 Teden pri združenih narodih — 13.30 Znanstveni koncert — 15.00 Šolska oddaja — 16.30 Zabavna glasba — 16.30 Življenje se začne pri šestdesetih — 17.15 Znanje za vse — 17.50 Esperanto — 18.00 Popevke — 20.30 Letalska oddaja — 21.30 Lahko govorimo o tem.

Sreda, 15. 1.: 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Ljudske viže — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.15 Sadobni avstrijski komponisti — 14.35 Pri nas doma — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Hišni zdravnik — 18.00 Od plošče do plošče — 19.30 Halo! Tenagerji! — 20.15 Vseh devet.

Četrtek, 16. 1.: 8.10 Dobrodošli v Avstriji — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 13.30 Majhen komorni koncert — 14.15 Znanstveni koncert — 15.30 Zabavna glasba — 16.30 Koncertna ura — 17.40 Oddaja za žene — 18.00 Popevke — 20.00 Vindobana, prekrasno mesto.

Petek, 17. 1.: 8.10 Da, to je moja melodija — 9.35 Iz ustvarjanja velikih mojstrov — 11.00 Ljudske viže — 13.20 Življenjski problemi po deželskih občinah — 13.30 Za prijatelja opernih melodij — 14.15 Sadobni avstrijski komponisti — 15.30 Glasba Nica Dostala — 16.00 Otroška ura — 16.30 Ura pesmi — 17.15 Znanje za vse — 18.00 Popevke — 19.30 Radijska igra — 21.00 Gore in mi — 21.25 Tretje znamenje.

Slovenske oddaje radia Celovec

Ponedeljek, 13. 1.: 14.15 Poročila, objave, pregled sporeda. KAR PO DOMACE... Sodelovali bodo: Muharjev mešani sekstet, moški zbor SPD Loga vas, moški zbor iz Št. Petra na Vajnjah, mešani zbor iz Glasbanice, kakor tudi Kernjakova godbeno-pevska skupina. 10 MINUT ZA ŠPORTNIKE — 18.00 Športni obzorik, katerega piše Mirko Bogataj.

Torek, 14. 1.: 14.15 Poročila, objave. Marjan Rus: KOMEDIJANTI V ODRSKI LUČI IN NA DNEVNI SVETLOBI (I.).

Sreda, 15. 1.: 14.15 Poročila, objave. KAR ZELITE ZAGRAMO!

Četrtek, 16. 1.: 14.15 Poročila, objave. POJE MEŠANI

ZBOR JAKOB PETELIN-GALLUS iz Celovca. KOROŠKI KULTURNI PREGLED, katerega piše in govori ga. Marija Inzko.

Petek, 17. 1.: 14.15 Poročila, objave. OD PETKA DO PETKA, novice ki jih zbira Blaž Singer PO NAŠIH KRAJIH IN PRI NAŠIH LJUDEH. ZENA IN DOM.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.14, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.

Oddaja na srednjem valu 327,1 — 257 — 212,4 — 202 m UKV frekvence 96,5 — 92,9 — 94,1 — 88,5 — 97,9 MHz

Dnevne oddaje: 4.00 Dobro jutro — 10.55 Vsak dan nova popevka — 11.00 Oddaja za voznike in poltnike motornih vozil — 12.05 Zabavna glasba — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Domači napravi za prijetno opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 16.00 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 19.00 Obvestila — 19.05 Glasbene razglednice — 19.30 Radijski dnevniki.

Sobota, 11. 1.: 8.00 Vedra melodija za konec tedna — 9.25 Slovenski glasbeni umetniki — 10.35 Ljubezenske pesmi — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Tisoč laktov za dobro voljo — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Moški zbori — 17.35 Pesmi in plesi narodov Jugoslavije — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Recital znamenitih pevcov — 18.45 Nova v znanosti — 20.00 Dixi in balalajka — 20.15 Radijska igra — 21.00 Sobolni ples.

Nedelja, 12. 1.: 7.40 Pogovor s poslušalci — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.40 Pesmi za mladino — 9.05 Voščila — 10.00 Še pomnilce, tovariši! — 10.30 Od Bacha do Bartoka — 12.05 Voščila — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.10 Nekaj melodij, nekaj ritmov — 15.05 Glasbeni avtomat — 16.20 Glasba iz znamenitih oper — 17.05 Hammond orgle — 18.04 Koncertni drbiž za nedeljski večer — 20.00 Izberite svojo melodijo — 22.10 Zaplešite z nami.

Ponedeljek, 13. 1.: 8.05 Poje Mariborski ženski kvintet — 8.25 Zabavni orkestri — 8.55 Za mlade radovedneže — 10.15 Kitara, violončelo in klarinet — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Popevke in plesni ritmi — 13.30

Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 15.45 S knjižnega trga — 17.05 Iz opernega albuma — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Od tod in onod — 20.00 Koncert orkestra Slovenske filharmonije.

Torek, 14. 1.: 8.05 Vedri zvoki — 8.35 Domači napravi za prijetno opoldne — 10.15 Solisti zabavne glasbe — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domače pesmi in napravi za prijetno opoldne — 13.30 Iz baleto — 14.35 Slovenske narodne pesmi v različnih priredbah Cirila Preglja — 15.15 Zabavna glasba — 15.30 V tork nasvidenje — 17.05 Koncert po želja — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Bolgarska zabavna glasba — 18.25 Plesni orkester RTV Ljubljana — 18.45 Na mednarodnih križpoljih — 20.00 Mali koncert Komarnega zbora RTV Beograd — 21.25 Sretni večer.

Sreda, 15. 1.: 8.05 Jutranji divertimento — 8.55 Pisani svet pravilic in zgodb — 9.25 Glasba ob delu — 10.15 Narodne pesmi iz obeh Nemčij — 10.45 Človek in zdravje — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Popevke in godala — 13.30 Okroglo z Dunaja — 14.35 Zabavna melodija iz Sovjetske zveze — 15.15 Zabavna glasba — 17.05 Chapin — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Majstri orkestrske igre — 18.45 Ljudski parlament — 20.00 Zvočni mozaik.

Četrtek, 16. 1.: 8.05 S koncertnih in opernih odrov — 9.25 Slovenski pevci — 10.15 Pihalna godba — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Popevke za vas — 13.30 Glasbeni sejem — 14.35 Voščila — 15.15 Zabavna glasba — 15.40 Literarni sprehod — 17.05 Plesni ansambl — 17.15 Turistična oddaja — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napavov — 20.45 Godala v ritmu — 21.00 Večer umetniške besede.

Petek, 17. 1.: 8.05 Plesni ritmi za dobro voljo — 8.35 Slovenska narodna in umelne pesmi — 10.35 Novost na knjižni polici — 12.05 Zabavna glasba — 12.25 Domače pesmi in napavi — 13.15 Zabavna glasba — 13.30 Starejša in novejša zabavna glasba — 14.35 Glasba za dobro razpoloženje — 15.15 Napotki za turiste — 15.20 Zabavna glasba — 15.45 Jezikovni pogovori — 17.05 Petkovo glasbeno popoldne — 18.00 Aktualnosti doma in po svetu — 18.10 Poje invidijski partizanski pevski zbor iz Ljubljane — 18.30 Priloge vaje vam... — 20.00 Popevke iz Varšave — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih.

TELEVIZIJA

Sobota, 11. 1.: 15.00 Za mladino: Kaj lahko postaneš? — 18.30 Kaj vidimo novega? — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Sprehod po Dunaju — 21.10 Cirkus Billy Smart — 22.10 Špiti — 22.25 Poročila, nato kriminalni film „Tajni načrt 701“.

Nedelja, 12. 1.: 9.55 Sport — 17.00 Za otroke: Nekoč je bila pličica — 17.35 Svet mladine — 18.05 Nilma in King — 19.00 Sedem dni svetovnih dogajanj — 19.20 Zanimalo vas bo — 19.30 Družina Leitner — 20.05 Poročila — 20.20 Ljubzenska komedija — 21.40 Črno na belem — 22.25 Poročila.

Ponedeljek, 13. 1.: 18.30 Francoščina v televiziji — 19.00 Sport — 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 21.10 „Plač po meri“ — 21.00 Tim Frazer.

Torek, 14. 1.: 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Ves moje živali — 21.00 Vaš nastop, prosimo.

Sreda, 15. 1.: 12.55 Sport — 17.00 Listamo v slikanici — 17.25 Za otroke — 17.45 Fury, zgodba konja — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Kaj sem? — 21.00 Tim Frazer — 21.45 Čas v sliki.

Četrtek, 16. 1.: 12.25 Sport — 19.00 Športni kalendar — 19.25 Zabeleženo za vas — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Kratki film — 20.10 Straussova opereta — 21.40 Sah smrti.

Petek, 17. 1.: 18.33 Mamica je najboljša — 19.00 Trg ob koncu tedna — 19.30 Čas v sliki — 20.10 Nevidna rešilka — 21.00 Tim Frazer — 21.35 Kje ostane marala — 22.00 Evropska prvenstvo v umelnem drsanju.

„Naša knjiga“, Celovec, Wulfengasse